

**Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta**

Martin Sedlák

Nové možnosti v pořizování pro případ smrti

Diplomová práce

Olomouc 2014

Prohlášení:

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Nové možnosti pro případ smrti“ zpracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje.“

V Olomouci dne 30. března 2014

.....
Martin Sedlák

Poděkování

Rád bych poděkoval JUDr. Václavu Bednářovi, Ph.D. za jeho pomoc, rady, náměty, cenné připomínky a odborné konzultace při vedení této diplomové práce.

Já, níže podepsaný Martin Sedlák, autor diplomové práce na téma „Nové možnosti pro případ smrti“, která je literárním dílem ve smyslu zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, dávám tímto jako subjekt údajů svůj souhlas ve smyslu § 4 písm. e) zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, správci:

Univerzita Palackého v Olomouci

Křížkovského 8

771 47 Olomouc, Česká republika

ke zpracování osobních údajů v rozsahu: jméno a příjmení v informačním systému, a to včetně zařazení do katalogů, a dále ke zpřístupnění jména a příjmení v katalogích v informačních systémech Univerzity Palackého, a to včetně neadresného zpřístupnění pomocí metod dálkového přístupu. Údaje mohou být takto zpřístupněny uživatelům služeb Univerzity Palackého. Realizace zpřístupnění zajišťuje ke dni tohoto prohlášení vnitřní složka Univerzity Palackého, kterým je Informační centrum Univerzity Palackého.

Souhlas se poskytuje na dobu ochrany autorského díla dle zákona č. 121/2000 Sb.

V Olomouci dne 31. března 2014

.....

Martin Sedlák

Obsah

Seznam zkratk	7
1 Úvod	8
2 Autonomie vůle v dědickém právu jako východisko pro úpravu dědické smlouvy	12
3 Prvky právního vztahu založeného dědickou smlouvou	14
3.1 Subjekt právního vztahu	14
3.1.1 Způsobilost zůstavitele uzavřít dědickou smlouvu	15
3.1.2 Způsobilost druhé smluvní strany uzavřít dědickou smlouvu	15
3.1.3 Smluvní dědic jako povolání třetí osoba	16
3.1.4 Dědická nezpůsobilost	17
3.2 Obsah právního vztahu	18
3.3 Předmět právního vztahu	20
3.3.1 Budoucí dědictví a předmět náležející do budoucí pozůstalosti	20
3.3.2 Přechod dluhů na smluvního dědice	22
4 Forma dědické smlouvy	23
5 Neplatnost dědické smlouvy	25
5.1 Důvody neplatnosti	26
5.1.1 Rozpor s dobrými mravy	26
5.1.2 Rozpor se zákonem	27
5.1.3 Nedostatek potřebné způsobilosti k právnímu jednání	28
5.1.4 Nedostatek formy	29
5.1.5 Počáteční nemožnost plnění	29
5.1.6 Omyl	30
5.1.7 Hrozba násilí	30
5.2 Konverze dle § 1591	31
6 Relativní neúčinnost právních jednání neslučitelných s dědickou smlouvou	32
7 Zastoupení	35
7.1 Možnost zastoupení zůstavitele	35
7.2 Zvláštní postavení opatrovníka zletlého zůstavitele	36
7.3 Možnost zastoupení druhé smluvní strany	37
8 Zánik závazku z dědické smlouvy	39
8.1 Důvody zániku závazku dle části čtvrté OZ	40
8.1.1 Odstoupení od smlouvy	40
8.1.2 Dohoda	42
8.1.3 Smrt smluvního dědice nebo odkazovníka	42
8.1.4 Následná nemožnost plnění	42

8.2	Důvody zániku závazku dle části třetí OZ.....	43
8.2.1	Zrušení pořízením závěti se souhlasem smluvního dědice.....	43
8.2.2	Zánik podle § 1593 a 1594	43
9	Úvahy de lege ferenda	45
10	Závěr.....	47
11	Seznam použitých zdrojů	50
11.1	Knižní publikace	50
11.2	Právní předpisy	51
11.3	Odborné články	51
11.4	Judikatura.....	52
11.5	Další	52
	Shrnutí	53
	Summary.....	54
	Klíčová slova	55

Seznam zkratk

ABGB	Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch, (všeobecný zákoník občanský)
BGB	Bürgerliches Gesetzbuch (občanský zákoník)
ZGB	Schweizerisches Zivilgesetzbuch (švýcarský občanský zákoník)
OZ	zákon č. 89/ 2012 Sb., občanský zákoník

1 Úvod

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „NOZ“), vnáší do soukromého práva České republiky kromě ucelenosti a jednotnosti, řadu nového a pro právní řád České republiky neznámého. Změny, které s účinností tohoto právního předpisu nastaly, jsou pro jednotlivá odvětví soukromého práva velmi důležité a závažné, a proto je nasnadě, aby se členové akademické obce pokusili jednotlivé instituty co nejpodrobněji popsat a problematické aspekty těchto novinek v rámci odborných prací rozebrat.

Jakožto člen akademické obce jsem si vybral k bádání oblast práva dědického, konkrétně nové možnosti v pořizování pro případ smrti se zaměřením na nejsilnější dědický titul, kterým je dědická smlouva. Dědická smlouva není pro náš právní řád, respektive právní řády našich právních předchůdců ničím neznámým. Již na základě recepčního zákona č. 11/1918 se stala dědická smlouva institutem československého právního řádu, nicméně současná platná a účinná úprava se od úpravy v recipovaném císařském patentu č. 946/1811 Sb. zák. soud., všeobecný občanský zákoník, liší. A to zejména v tom, že všeobecný občanský zákoník upravoval pouze dědickou smlouvu mezi manžely. Z toho tedy jasně vyplývá, že ABGB nemohl být jediným vzorem pro zakotvení institutu dědické smlouvy do platného a účinného právního řádu ČR, a že rekodifikační komise se nechala inspirovat i v jiných zahraničních úpravách, a to zejména v úpravě švýcarské (ZGB), německé (BGB).

Je třeba si na úvod říct, že zavedení nových prvků, respektive jejich znovuoživení, s sebou vždy nese celou řadu zejména praktických nesnází. Může se stát, že každý z okresních soudů a jejich poboček bude interpretovat a aplikovat ustanovení o dědické smlouvě odlišně, tzn., že v prvopočátcích zde můžou vedle sebe existovat stovky různorodých pravomocných, či nepravomocných rozhodnutí, týkající se této problematiky. Ano, mohlo by se zdát, že bude tímto způsobem narušena právní jistota účastníků jednotlivých řízení¹², jelikož zde chybí téměř všechny druhy výkladu, ať už se jedná o výklad doktrinální, či oficiální, na jejímž základě by soud mohl jednotně aplikovat právo, avšak i přesto si myslím, že tyto porodní bolesti stojí za to přetrpět, jelikož NOZ a všechny jeho novinky jsou cestou k přiblížení právního prostředí v ČR k evropskému kontinentálnímu standardu. A i z důvodu nedostačujícího doktrinálního výkladu

---

¹ K problematice právní jistoty spojené s NOZ se například vyjádřil soudce NS v Praze JUDr. Pavel Vrcha, kdy ve svém článku „*Nový občanský zákoník nezaručuje lepší právo*“ v deníku Právo, který vyšel 14. 8. 2013, str. 06, vyjádřil obavy z právní nejistoty a nepředvídatelnosti rozhodnutí vydaných na základě NOZ.

² K tomuto se dále vyjádřil i Mgr. Petr Elšík v článku „*Několik úvah k dědické smlouvě obsažené ve vládním návrhu nového občanského zákoníku*“ v časopise Ad Notam 5/2011, s. 7 – 8, kdy na jedné straně přivítal možnost pořídit dědickou smlouvou, na straně druhé však shledal potřebu výkladu ustanovení dědické smlouvy ještě před platností a účinností NOZ s tím že, pokud se tak nestane, můžeme očekávat dlouhodobou a značnou právní nejistotu.

jsm se rozhodl pro napsání diplomové práce, která se v jednotlivých kapitolách pokusí odpovědět na nejjapeklitější otázky spojené s tímto staronovým institutem dědického práva.

Co se týče pramenů, které jsou relevantní pro psaní této diplomové práce, musím uznat, že jsou přinejmenším dostačující, což vyplývá ze smíšené povahy dědické smlouvy, a proto jsou v tuto práci významné i publikace závazkového, popřípadě dědického práva, avšak co se týče kvality a kvantity pramenů zaměřující se na dědickou smlouvu, musím se smutkem v duši konstatovat, že kvalitních pramenů zabývajících se touto problematikou zatím v ČR moc není. Zpravidla se jedná jen o články a publikace, které pouze odcitují znění zákona bez jakéhokoliv náznaku přidané hodnoty, nicméně se mezi nimi najdou i výjimky. Důvodem této omezenosti zdrojů je zejména to, že se jedná o institut, o kterém se od 1. 1. 1951 mohlo psát jen jako o institutu patřícím historii. A je třeba si uvědomit, že i před rokem 1950 byl tento institut v porovnání s dnešní úpravou omezený, tzn., publikace, nebo judikatura před rokem 1951 mohou posloužit jako prameny mojí práce a zároveň i jako východiska z interpretační nouze, avšak jen co do rozsahu dědické smlouvy mezi manžely.³ Z nedostatku domácích pramenů tedy vyplývá, že budu muset využívat i zahraničních zdrojů, zejména německých a švýcarských, které by dle mého názoru mohly být za určitých okolností také jedním z východisek při interpretaci, potažmo i aplikaci.

Při zpracovávání pramenů, ať už primárních např. zákony, nebo judikatura, popřípadě pramenů sekundárních je zapotřebí používat vědeckých metod interpretačních, jejichž úkolem je posilovat argumenty zpracovatele, „*jelikož právní věda není věda axiomatická, ale věda argumentativní⁴, což znamená, že jejím smyslem není najít jediné správné řešení, ale řešení správnější.*“⁵ Za pomoci komparativních metod, kdy ke srovnávání budu využívat německou, rakouskou a švýcarskou právní úpravu, literaturu a judikaturu a dále za pomoci interpretačních metod jazykových, logických, systematických, historických a teleologických se pokusím odpovědět na výzkumné otázky a potvrdit, či vyvrátit hypotézy, které byly stanoveny v této části práce a pokusím se nabídnout „správnější“ řešení.

Práce je členěna do jedenácti kapitol, přičemž typicky výkladové jsou kapitoly druhá až osmá. Prvá kapitola, to jest tato, je věnována úvodu do tématu, kdy jsou položeny výzkumné otázky a stanoveny hypotézy. V kapitole druhé se zaměřím na základní východiska dědické smlouvy, zejména na to, co bylo inspirací pro současnou právní úpravu. Avšak nejdůležitější část této kapitoly bude věnována zásadě autonomie vůle a jejím projevem v dědickém právu, jelikož i

---

³ K tomu více KRÁLÍK, Lukáš. Prvorepublikové sbírky rozhodnutí a jejich aktuální aplikační využitelnost při rekodifikaci občanského práva. In VOJÁČEK, Ladislav a kol. *Proměny soukromého práva: Sborník příspěvků z konference ke 200. výročí vydání ABGB*. Brno: Masarykova univerzita, 2011, s. 103 – 111.

⁴ KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Praha: C.H.Beck, 2009, s. 167.

⁵ Tamtéž

ona byla jedním z východisek pro přijetí současné úpravy. Dle důvodové zprávy k NOZ „je účel občanského kodexu umožnit i garantovat svobodné utváření soukromého života, a ponechat tedy co nejširší prostor svobodné iniciativě jednotlivce.“⁶ Z toho jasně vyplývá, že základním kamenem pro výstavbu NOZ byla zásada autonomie vůle. Nicméně toto téma není v diplomové práci vyčerpáno pouze konstatováním, že tu zásada autonomie vůle je, či není, chci se zabývat konkrétními projevy, ze kterých vyplývají i nové možnosti pro zůstavitele, nebo dědice. Domnívám se tedy, že s účinností NOZ došlo k výraznému posílení vůle zůstavitele, která bývala v minulých letech, tak často pošlapávána, a to právě i možností pořídit pro případ smrti dědickou smlouvou.

Třetí kapitola je věnována právnímu vztahu založenému dědickou smlouvou, zejména jeho prvky. Dle teorie práva jsou prvky takového vztahu subjekt, obsah a objekt⁷ a tato kapitola si dává za úkol odpovědět na otázky, kdo je způsobilý subjekt k uzavření dědické smlouvy, jaká práva a povinnosti z takovéto smlouvy plynou a jaká další ujednání si strany mohou dohodnout. Tato kapitola se pokusí dát, jak bylo výše zmíněno, také odpovědi na otázky týkající se předmětu – objektu právního vztahu založeného dědickou smlouvou. Řekne nám, co je tímto předmětem a nastíní nám řešení problémů, které v souvislosti s ním mohou pro smluvního dědice nastat. Nejdůležitější otázky vyplývající z této kapitoly však spočívají v tom, zdali je zapotřebí omezení autonomie vůle smluvních stran prostřednictvím zvýšení nároků na kvalitu vůle smluvní stran oproti jiným smlouvám, ale i závěti, a zdali je zapotřebí omezovat obsah a předmět dědické smlouvy.

V kapitole čtvrté je řešena otázka formy, potažmo náležitostí dané formy. V první řadě se tato kapitola zabývá tím, jakou formou může být dědická smlouva uzavřena a z jakých právních předpisů dovozujeme, že může být uzavřena jen v této formě, poté se pokusím kriticky zhodnotit, zda je omezení formy tohoto pořízení pro případ smrti nutné a potřebné, nicméně domnívám se, že je zde výjimka ze zásady neformálnosti, která je pro soukromé právo typická, zcela odůvodněně.

Kapitola pátá se zaměří na problematiku neplatnosti dědické smlouvy. Každé právní jednání včetně dědické smlouvy musí splňovat určité náležitosti a v případě, že zákon s nesplněním těchto náležitostí spojuje sankci neplatnosti, a právnímu jednání se těchto náležitostí nedostává, je toto právní jednání neplatné.⁸ Tato obecná poučka je tedy základem této kapitoly, nicméně se zaměřím

---

⁶ Důvodová zpráva k NOZ, str. 20

⁷ KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Praha: C.H.Beck, 2009, s. 203.

⁸ ŠVESTKA, Jiří; DVORÁK, Jan a kol. *Občanské právo hmotné*. 5., jubilejní aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009, s. 140.

i na specifika neplatnosti dědické smlouvy, které s ohledem na její povahu spočívají v tom, že dědická smlouva bude při nedodržení jejích náležitostí zpravidla absolutně neplatná, čímž se liší od obecné úpravy tím, která je založena na neplatnosti relativní.

V následující kapitole, tzn., v kapitole šesté se budu zabývat neúčinností právních jednání neslučitelných s dědickou smlouvou, která se dle mého názoru řídí zejména § 589 a následující, z čehož vyplývá, že smluvní dědic nebude moci úspěšně namítat relativní neplatnost vůči každému darování, které bude neslučitelné s dědickou smlouvou. Je též nezbytné uvést, že použití těchto ustanovení bude v řadě případů i velmi problematické, zejména s ohledem na povahu práv vyplývajících z dědické smlouvy.

V další kapitole se budu zabývat problematikou zastoupení při dědické smlouvě, zejména tím, jestli je možné, aby byly strany při tomto právním jednání zastoupeny zákonným zástupcem, opatrovníkem, popřípadě smluvní zástupcem. Dle mého je možnost, respektive nemožnost zastoupení koncipována až příliš přísně, kdy to může mít v určitých případech za následek až vznik absurdních situací, se kterými zákonodárce při tvorbě současné právní úpravy jistě nepočítal.

Kapitola osmá se zabývá zánikem právního vztahu, který vznikl na základě dědické smlouvy. Hlavní otázky spojené s touto kapitolou spočívají zejména v tom, jaké možnosti mají strany, aby mohly ukončit závazky vzniklé z této smlouvy. Dle mého názoru jsou možnosti široké, jelikož s ohledem na povahu dědické smlouvy je nutné připustit použití obecných ustanovení závazkového práva,⁹ avšak pouze v omezené míře, v jaké to povaha dědické smlouvy připouští. Kapitola devátá, pak již bude reflektovat problematické aspekty, na které práce v jednotlivých částech narazila, v návrhu *de lege ferenda*.

Závěrečná kapitola, která má být dle JUDr. Roberta Zbírala vrcholem odborné práce a má být zrcadlem úvodu¹⁰, nám udělá základní představu o nejdůležitějších výsledcích mé diplomové práce a předloží odpovědi na výzkumné otázky, které byly formulovány v této části práce. Dále nabídne možnosti dalšího výzkumu a určí směr dalšího badání.

---

⁹ KRČMÁŘ, Jan. *Právo občanské. V. Právo dědické*. 3. doplněné vydání. Praha: Spolek československých právníků Všeherd, 1937, s. 65.

¹⁰ ZBÍRAL, Robert. *Příručka psaní seminárních a jiných vysokoškolských odborných prací*. Praha: Linde, 2009, s. 112.

2 Autonomie vůle v dědickém právu jako východisko pro úpravu dědické smlouvy

Před 1. 1. 2014 se člověk mohl porozhlédnout do všech koutů světa, mohl nahlédnout téměř do všech soukromoprávních předpisů světa a mohl při porovnání s naší účinnou úpravou dědického práva pouze smutně konstatovat: „Kde Tě mám dědické právo, kde Tě mám.“ Naše dědické právo bylo zejména proti zavedeným západoevropským kodifikacím, jako je ABGB, BGB, ZGB, popřípadě Code civil poddimenzováno¹¹, jelikož bylo tvořeno pouhými 36 (v původním znění dokonce je 28) paragrafy. Přestože nízký počet paragrafů nemusí nutně znamenat nekvalitní a nedostatečnou právní úpravu, přinejmenším to naznačuje, že zákonodárce byl při tvorbě velmi minimalistický, což zpravidla vede k negativním následkům zejména tehdy, když je minimalismus zvolen z důvodů nikoli právních, ale ideologických.¹² Bohužel z. č. 40/1964 Sb. byl této ideologie plný a ta se projevovala zejména tak, že vůle zůstavitele nebyla dostatečně brána v potaz. Slovy prof. Eliáše: „*Marxistické pojetí dědického práva se o zůstavitele vůbec nezajímá, protože jako mrtvý člověk je již bez významu a jeho podmínky, přání a příkazy jsou bez právních následků.*“¹³ Bohužel projevem ideologie nebyla jen nemožnost pořídit závěti s vedlejšími doložkami, ale také nemožnost uzavřít dědickou smlouvu, nebo zřídit odkaz, jelikož ty jako přežitky buržoazie v z. č. 40/1964 Sb. neměly své místo. V tomto právě shledávám nedostatek respektu k principu pořizovací volnosti zůstavitele, která je projevem obecné zásady autonomie vůle. Je zapotřebí ještě zmínit, že situace kolem dědického práva se nijak zásadně nezměnila ani po roce 1989. Ano, došlo k několika novelizacím, nicméně k výrazným změnám dědického práva nedošlo. Tu pravou a zásadní změnu s sebou přinesl až z. č. 89/2012 Sb., který plně rozvíjí zásadu autonomie vůle a pořizovací volnosti zůstavitele. Základním východiskem tohoto předpisu je totiž člověk a jeho svoboda,¹⁴ což plně koresponduje i s posilování volnosti zůstavitele pořídit o svém majetku. Toto posílení volnosti spočívá zejména v rozšíření možností, jak pořídit pro případ smrti.¹⁵ A právě jedna z nových možností je i dědická smlouva.

Dědická smlouva není institut našemu právu neznámý, jelikož možnost pořídit dědickou smlouvou byla obsažena již v recipovaném císařském patentu č. 946/1811 Sb. zák. soud.,

---

¹¹ ELIÁŠ, Karel. Základní pojetí návrhu úpravy dědického práva pro nový občanský zákoník. *Ad notam*, 2005, roč. 9, č. 5, s. 97-98.

¹² MIKEŠ, Jiří, MUZIKÁŘ, Ladislav. *Dědické právo: praktická příručka: kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního i procesního*. 3. aktualizované vydání. Praha: Linde, 2007., s. 5-6.

¹³ ELIÁŠ, Karel. Základní pojetí návrhu úpravy dědického práva pro nový občanský zákoník. *Ad notam*, 2005, roč. 9, č. 5, s. 97-98.

¹⁴ HULMÁK, Milan. Rekodifikace soukromého práva. *Rekodifikační novinky*, 2012, č. 6, s. 3.

¹⁵ Tamtéž

všeobecný občanský zákoník, avšak touto smlouvou mohli pořídit jen manželé, popřípadě snoubenci.¹⁶ Co do rozsahu dědické smlouvy mezi manžely OZ kopíruje sice úpravu všeobecného zákoníku, avšak zároveň již toto pořízení neomezuje pouze na manžely a snoubence. Toto řešení odpovídá německé nebo i švýcarské úpravě. Důvodová zpráva k tomu dokonce říká, že velká část ustanovení dědické smlouvy byla přejata právě z ZGB.¹⁷ Jak již bylo výše zmíněno, dědická smlouva rozšiřuje autonomii vůle zůstavitele, co do možnosti volby právního jednání, kterým lze upravit majetkové poměry pro případ smrti. Nicméně pokud si zůstavitel zvolí tento způsob pořízení, omezí si tím možnost účinně pořídit co do rozsahu dědické smlouvy jinak, jelikož z kontraktualního charakteru tohoto pořízení vyplývá, že není jednostranně odvolatelné jako závět'.¹⁸ Toto zůstavitelovo dobrovolné omezení pořizovací volnosti, přesto donutilo zákonodárce, aby do zákona zakotvil povinnost, aby zůstavitel mohl takto pořídit jen o třech čtvrtinách pozůstalosti. O zbývající jedné čtvrtině pak zůstavitel může pořídit závětí, tj. jednostranně, toto řešení v zásadě odpovídá úpravě v ABGB.¹⁹ Přestože tedy dědická smlouva omezuje do budoucna pořizovací volnost zůstavitele, může její použití zajistit větší úctu k zůstavitelově poslední vůli, a to zejména proto, že dědická smlouva je i odrazem autonomie vůle smluvního dědice, a proto není důvod, aby smluvní dědic nerespektoval to, co si se zůstavitelem domluvil. Druhým důvodem, který svědčí o posílení respektu k zůstavitelově vůli, je možnost si v dědické smlouvě sjednat zákaz odmítnutí dědictví, což je sice v kolizi s principem „nikdo není povinen přijmout pozůstalost, která mu napadla“²⁰, avšak na základě zásady proporcionality chrání právo zákazu odmítnutí dědictví hodnotu přece jen vyšší, a proto je toto právo ospravedlnitelné. Závěrem této kapitoly lze konstatovat, že východiskem úpravy dědické smlouvy obsažené v z. č. 89/2012 je posílení zásady autonomie vůle zůstavitele s ohledem na západoevropské standardy dědického práva.

---

¹⁶ KRČMÁŘ, Jan. *Právo občanské. V. Právo dědické*. 3. doplněné vydání. Praha: Spolek československých právníků Všehrd, 1937, s. 64.

¹⁷ Důvodová zpráva k NOZ

¹⁸ Tamtéž

¹⁹ JEŘÁBKOVÁ, Lenka. Dědické smlouvy jako dědický titul de lege ferenda a základní východiska jejich právní úpravy. *Právní fórum*. roč. 2005, č. 9, s. 357.

²⁰ ELIÁŠ, Karel. Základní pojetí návrhu úpravy dědického práva pro nový občanský zákoník. *Ad notam*, 2005, roč. 9, č. 5, s. 99.

3 Prvky právního vztahu založeného dědickou smlouvou

„Právním vztahem je společenský vztah, v němž jeho účastníci navzájem vystupují jako nositelé subjektivních práv a povinností.“²¹ Z této definice vyplývá, že právní vztah je složen z několika prvků, předně jsou to účastníci, neboli subjekty právního vztahu, dále jsou to práva a povinnosti, která tvoří obsah právního vztahu a konečně předmět právního vztahu, který je zpravidla i důvodem, proč subjekty vůbec do právního vztahu vstupují. Takovýto vztah vzniká nejčastěji na základě právní skutečnosti,²² v tomto případě na základě právního jednání, kterým je dědická smlouva. A právě prvky vztahu vzniklého na základě dědické smlouvy budou rozebrány na následujících řádcích.

3.1 Subjekt právního vztahu

Subjekty dědické smlouvy jsou zůstavitel, druhá smluvní strana a třetí osoba. Druhou smluvní stranu a třetí osobu je možno souhrnně označit jako smluvního dědice, popřípadě smluvního odkazovníka, než však rozluštím hádanku, kdo tímto způsobilým subjektem může být, je si třeba obecně říci, kdo nebo co je subjekt právního vztahu. Subjekt je jeden ze základních prvků právního vztahu. U subjektu je však zapotřebí rozlišovat pojem způsobilosti být subjektem, tj. právní osobnost, a způsobilost stát se subjektem právního vztahu, tj. svéprávnost, která bude rozebrána podobněji v následujících podkapitolách. V případě právní osobnosti se jedná o vlastnost společnou všem osobám, která spočívá ve způsobilosti být nositelem práv a povinností.²³ Nicméně je třeba si uvědomit, že i právní osobnost může být určitým způsobem omezena, to však neplatí pro právní osobnost fyzické osoby,²⁴ omezení právní osobnosti se tedy týká pouze právnických osob, které mají dle § 20 odst. 1 OZ právní osobnost pouze v tom rozsahu, v jakém se to slučuje s její právní povahou. Z toho plyne, že právnická nemůže být subjektem-zůstavitelem, jelikož nemůže mít práva a povinnosti, které se neslučují povahou právnické osoby. Subjektem-zůstavitelem tedy může být pouze osoba fyzická. Co se týče subjektu-smluvního dědice (smluvního odkazovníka) lze s ohledem na povahu právnické osoby konstatovat, že práva a povinnosti jako smluvní dědic (smluvní odkazovník) mít může, jelikož zákon dokonce stanoví, že dědicem, popřípadě odkazovníkem může být jak osoba fyzická, tak i osoba právnická.

---

²¹ KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Praha: C.H.Beck, 1995, s. 202.

²² Tamtéž, s. 202-203.

²³ Tamtéž

²⁴ DVOŘÁK, Jan; ŠVESTKA, Jiří; ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanské právo hmotné. Díl první: Obecná část*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 213.

3.1.1 Způsobilost zůstavitele uzavřít dědickou smlouvu

Aby subjekt-zůstavitel mohl platně uzavřít dědickou smlouvu, musí mít kromě právní osobnosti i svéprávnost, tj. způsobilost právně jednat, jinak řečeno, způsobilost stát se účastníkem dědické smlouvy. Tuto způsobilost mají s ohledem na povahu posledních pořízení jen osoby fyzické, které však musí navíc splňovat zpřísněné požadavky na vůli zůstavitele, jež jsou zakotveny v § 1584 odst. 1. Dle tohoto ustanovení musí být zůstavitel nejen svéprávný, ale i zletilý, avšak i osoba zletilá, která je omezena na svéprávnosti může dědickou smlouvu uzavřít a to se souhlasem opatrovníka. Podle mého názoru, který vychází z § 63 notářského řádu, musí být tento souhlas součástí veřejné listiny, která je sepisována o dědické smlouvě, a to s ohledem na právní jistotu jak zůstavitele, tak i smluvního dědice. Tyto nároky jsou zachovány i pro osoby, které by chtěly uzavřít dědickou smlouvu mezi manžely, je totiž nutné aplikovat obecná ustanovení o dědické smlouvě i pro tento případ. Při porovnání s úpravou německou, kde jsou nároky na kvalitu vůle manželů, popřípadě snoubenců upraveny v § 2275 odst. 2 BGB, lze konstatovat, že naše úprava je přísnější, jelikož pro manžele na rozdíl od BGB nestanoví výjimku, v podobě snížení nároků na kvalitu jejich vůle. Příkladem budiž situace, kdy podle německého práva může nezletilý manžel platně uzavřít s manželkou dědickou smlouvu,²⁵ to by však podle práva českého možné nebylo.

V odstavci prvním bylo odpovězeno na otázku, kdo je zůstavitel způsobilý platně uzavřít dědickou smlouvu, druhý odstavec se pokusí odpovědět na otázku, jsou-li zvýšené nároky na kvalitu vůle této smluvní strany správné. Za prvé je nutno si říci, že fyzická osoba může za splnění podmínek § 1527 OZ platně pořídit závěti již před nabytím zletilosti, proč tedy zákonodárce toto neumožňuje i pro případ dědické smlouvy? Odpověď je jednoduchá, dědická smlouva je svou povahou právní jednání, která má sice podobné následky jako závěť, avšak na rozdíl od závěti je jednostranně neodvolatelná,²⁶ což vyplývá z toho, že se jedná o dvoustranné právní jednání a nikoliv o jednostranné, a jelikož ji nelze zrušit tak jednoduše jako závěť, je zapotřebí, aby zůstavitel, který se takto chce zavázat, měl tu nejjasnější představu o tom, co takovýto závazek pro něj znamená. Podobně tak i zletilý zůstavitel omezený na svéprávnosti může sice platně pořídit závěti ve formě veřejné listiny a to v rozsahu jeho omezení, avšak aby tak mohl pořídit dědickou smlouvu, je pro platnost nutný i souhlas jeho opatrovníka.

3.1.2 Způsobilost druhé smluvní strany uzavřít dědickou smlouvu

Názory na to, kdo má způsobilost uzavřít smlouvu jako druha smluvní strana, se různí.

²⁵ BAMBERGER, Heinz George; ROTH, Herbert. *Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch, Bd. 3 §§ 1297-2385*. München:C.H.Beck, 2003, s. 1910.

²⁶ PAVELKA, Jan; ŠMÍD, David. Dědická smlouva a odkaz. *Rekodifikační novinky*. roč. 2013, č. 9, s. 6.

Tak například JUDr. Sešina si myslí, že i druhá smluvní strana musí být osoba starší osmnácti let, jelikož zákon stanoví, že dědickou smlouvu je možno uzavřít pouze osobním jednáním.²⁷ Zcela protichůdný názor má ve své diplomové práci Kateřina Kaplanová, kdy říká, že „*způsobilost uzavřít se smlouvu v tomto případě neimplikuje požadavek na dosažení zletilosti, ani požadavek na plnou svéprávnost.*“²⁸ Já si dovoluji nesouhlasit s oběma výše zmíněnými názory. Dle mého úsudku z povinnosti uzavírat dědickou smlouvu osobně vyplývá nárok na druhou smluvní stranu, aby byla schopna sama právně jednat, to a contrario vylučuje možnost být při tomto jednání zastoupen, popřípadě se nechat zastoupit.²⁹ Ano, existuje zde § 31 a 32 OZ, ze kterých vyplývá, že i nezletilý může za určitých okolností právně jednat sám, popřípadě jednat sám se souhlasem zákonného zástupce, avšak uzavření dědické smlouvy, a to zejména je-li zde druhou smluvní stranou přislíbeno protiplnění, jistě nepatří mezi případy, kdy nezletilý může právně jednat sám. Myslím si tedy, že fyzickými osobami, které mohou uzavřít dědickou smlouvu jako druhá smluvní strana, mohou být pouze plně svéprávné osoby, tj. dle § 30 OZ osoby zletilé, ale i ty nezletilé, kterým byla dle rozhodnutí soudu přiznána plná svéprávnost, popřípadě nezletilé osoby, které nabyly svéprávnost uzavřením manželství, anebo osoby zletilé, omezené na svéprávnosti se souhlasem opatrovníka, jelikož by bylo nesmyslné, aby na druhou smluvní stranu byly kladeny v tomto ohledu vyšší nároky než na zůstavitele.

Co se týče právnických osob a jejich způsobilosti uzavřít dědickou smlouvu jako druhé smluvní strany musím s politováním usoudit, že zákonodárce zřejmě nevědomky přehlédnul změnu koncepce právního jednání právnických osob, kdy od 1. 1. 2014 se jednání statutárních orgánů nepovažuje za jednání právnické osoby samé, nýbrž za jeden z druhů zákonného zastoupení.³⁰ To ve spojení s § 1584 odst. 2 druhý vede k závěru, že právnická osoba nemá způsobilost uzavřít dědickou smlouvu jako druhá smluvní strana. Dle mého názoru by mělo, co nejdříve dojít k novelizaci výše zmíněného ustanovení, jelikož zde není dán žádný logický důvod pro to, aby právnická osoba nemohla uzavřít dědickou smlouvu. Řešení *de lege ferenda* nabídnu v kapitole 9.

3.1.3 Smluvní dědic jako povolaná třetí osoba

Dědická smlouva, může být zůstavitelem také uzavřena s druhou smluvní stranou ve prospěch třetího. To tedy znamená, že práva z dědické smlouvy budou plynout třetím osobám,

²⁷ ŠEŠINA, Martin. Pořízení pro případ smrti podle nového občanského zákoníku. *Ad notam*, 2012, roč. 18, č. 3, s. 5.

²⁸ KAPLANOVÁ, Kateřina. *Nově zavedené instituty v právní úpravě dědického práva v novém občanském zákoníku*. Olomouc, 2013. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci. Fakulta právnická. s. 15.

²⁹ Více k tomu v kapitole 7.

³⁰ DVOŘÁK, Jan; ŠVESTKA, Jiří; ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanské právo hmotné. Díl první: Obecná část*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 276.

avšak povinnosti z této smlouvy, spočívající např. v protiplnění, bude nucena plnit druhá smluvní strana. Na dědickou smlouvu, kterou se povolává třetí osoba za dědice, lze nahlížet ze dvou různých pohledů. Tak za prvé se může jednat o smlouvu ve prospěch třetího, kdy se práva třetích osob zakládají na dědické smlouvě. Nebo za druhé se práva vyplývající z ustanovení dědické smlouvy, které jsou zde zakotveny ve prospěch třetího, zakládají na závěti, která je tímto v dědické smlouvě obsažena.³¹ Z toho přístupu by však vyplývalo, že jsou volně odvolatelná.³² Tento přístup byl typický pro úpravu účinnou do 31. 12. 1950, avšak úprava současná je dle mého úsudku založena právě na prvně zmíněné koncepci, z čehož vyplývá i nemožnost zůstavitele tento závazek jednostranně odvolat.

Dědická smlouva ve prospěch třetí osoby má místo právě tam, kde osoba, která by měla být smluvní dědicem nebo odkazovníkem, nemá způsobilost uzavřít dědickou smlouvu jako druhá smluvní strana. Příkladem je např. situace, kdy chce zůstavitel ustanovit dědickou smlouvou za dědice nebo odkazovníka např. právnickou osobu, nezletilého, který není plně svéprávný, popřípadě nascitura. Lze tedy konstatovat, že takováto smlouva má v právním řádu své opodstatnění.

3.1.4 Dědická nezpůsobilost

To, že existuje platná dědická smlouva, ještě neznamená, že smluvní dědic, potažmo odkazovník, bude v momentě smrti zůstavitele způsobilý dědit, popřípadě způsobilý být odkazovník. Zajisté není způsobilý smluvní dědic, který se nedožil smrti zůstavitele.³³ Ale také jistě není způsobilý ten, kdo se dopustil činu povahy úmyslného trestného činu proti zůstaviteli, jeho předku, potomku nebo manželu nebo zavrženíhodného činu proti zůstavitelově poslední vůli, zejména tím, že zůstavitele k projevu poslední vůle donutil nebo lstivě svedl. Takovýto smluvní dědic by však mohl být způsobilý, jestliže mu tento čin zůstavitel výslovně prominul. Je však zapotřebí si uvědomit, že s většinou těchto důvodů nezpůsobilosti je spojena buďto sankce relativní neplatnosti dědické smlouvy (neplatnost dědické smlouvy pro hrozbu násilí), nebo možnosti jednostranného ukončení smlouvy (odstoupení od smlouvy pro důvody dědické nezpůsobilosti). V případě, že zůstavitel bude úspěšně namítat neplatnost, nebo odstoupí od smlouvy, bude pak moci bez problému účinně pořídit znovu. Ale co v případě, kdy zůstavitel nenamítne neplatnost, neodstoupí od dědické smlouvy, zároveň čin výslovně nepromine a znovu pořídí např. závěti, nebo další dědickou smlouvou? Smluvní dědic stále nebude dědicky způsobilý,

---

³¹ SEDLÁČEK, Jaromír; ROUČEK, František. Komentář k československému občanskému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl 3. Praha : V. Linhart, 1936, s. 166

³² Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 7. října 1942, sp. zn. Rv I 217/42

³³ Smrt smluvního dědice povede zpravidla k zániku závazku z dědické smlouvy, k tomu více v kapitole 8.

ale otázkou zůstává, zda budou účinná zůstavitelova pořízení pro případ smrti, která jsou v rozporu s pořad platnou dědickou smlouvou. Tato otázka však přesahuje rámec této práce.

3.2 Obsah právního vztahu

Obsah je jeden ze základních prvků právního vztahu, je tvořen právy a povinnostmi, které si strany vzájemně určí.³⁴ Zjevně nelze tento pojem zaměňovat s obsahem právního jednání, přestože se budou tyto pojmy v mnohém překrývat. Lze jen konstatovat, že obsah právního jednání určí, co bude obsahem právního vztahu, tzn. která práva a povinnosti smluvní strany mají. Tato práva a povinnosti se však s ohledem na § 547 se nesmí svým účelem přičít dobrým mravům ani zákonu.

Základním právem a povinností, která musí být obsažena v každé dědické smlouvě je právo druhé smluvní strany, nebo třetí osoby být povolán za dědice nebo odkazovníka, a povinnost zůstavitele tyto osoby povolat. Právo smluvního dědice, nebo odkazovníka spočívá v tom, že jim svědčí titul, ze kterého jsou povolány k dědictví, nebo odkazu. To však neznamená, že se takováto osoba stane skutečným dědicem (např. může dědictví odmítnout) nebo odkazovníkem (např. dědicové nevydaly předmět odkazu a potenciální odkazovník vydání nežadá), tj. toho, kdo skutečně nabyl dědictví,³⁵ popřípadě odkaz. Zůstavitel se může se smluvním dědicem dle § 1485 odst. 1 OZ dokonce dohodnout, že smluvní dědic se vzdává zákonného práva na odmítnutí dědictví.

Mezi velmi častý obsah právního vztahu založeného dědickou smlouvou budou patřit následující práva a povinnosti. Tak za prvé, zůstaviteli nic nebrání v tom, aby se se smluvní dědicem dohodnul na úplatnosti dědické smlouvy.³⁶ To znamená, že si zůstavitel může jako protiplnění sjednat např. právo bezplatného užívání dědicova domu a smluvní dědic má povinnost zůstaviteli bezplatné užívání domu zajistit. Dalším obsahem může být povinnost smluvního dědice vydat předmět odkazu, je-li v dědické smlouvě, odkaz zřízen. Popřípadě bude dědická smlouva obsahovat další právní jednání, které bude spočívat ve zřeknutí se dědického práva (tzv. negativní dědická smlouva).³⁷³⁸ Smluvní dědic, nebo smluvní odkazovník si může se zůstavitelem také sjednat dle § 1588 odst. 1 OZ i možnost převést práva plynoucí z dědické smlouvy na další osoby, popřípadě dle § 1589 odst. 1 si strany mohou sjednat i povinnost

---

³⁴ KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Praha: C.H.Beck, 1995, 203.

³⁵ ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník: Velký akademický komentář*. Praha: Linde, 2008, s. 1125.

³⁶ PAVELKA, Jan; ŠMÍD, David. Dědická smlouva a odkaz. *Rekodifikační novinky*, 2013, č. 9, s. 6.

³⁷ SEEMANOVÁ, Jana; POKORNÁ, Martina. Sepisování veřejných listin jako hlavní činnost notáře *Ad notam*, 2013, roč. 19, č. 4, s. 7.

³⁸ Dle § 1586 byla-li dědická smlouva uzavřena s tím, že se ostatní dědici zřekli svého dědického práva, pozbývá zřeknutí se dědictví účinky, nedědí-li dědic povoláný v dědické smlouvě.

zůstavitele převést majetek na smluvního dědice již za života zůstavitele.

Velmi zajímavou otázkou zůstává, jestli si je možné sjednat v rámci dědické smlouvy zajištění budoucí dědictví,³⁹ respektive určitého předmětu z ní, např. nemovitosti. Důvodová zpráva se k tomu vyjadřuje následovně: „*Dědická smlouva zakládá povolání smluvní strany za dědice - a jen to. ...Proto nelze zůstaviteli bránit, aby se svým majetkem nakládal za svého života zcela libovolně. Z téhož důvodu nelze na budoucí dědictví požadovat zajištění nebo převést či jinak přenést právo na budoucí dědictví ze smluvního dědice na jinou osobu.*“⁴⁰ Je zajímavé, že přesto, co říká důvodová zpráva, zákon výslovně dává možnost převést právo na budoucí dědictví na další osobu, avšak co se týče zajištění budoucího dědictví, tak o tom není v zákoně ani zmínka. Řada autorů se ale s ohledem na kontraktualní povahu dědické smlouvy domnívá, že bude možné zajistit si budoucí dědictví formou věcného práva zákazu zcizení,⁴¹⁴²⁴³ zástavního práva, popřípadě smluvní pokuty.⁴⁴ Já se však s názorem kolegů nemohu ztotožnit a to z následujících důvodů. Tak za prvé platné sjednání smluvní pokuty pro případ zůstavitelovy dispozice s majetkem, nepřipadá v úvahu, protože není možné výkon práva, který zůstaviteli zaručuje dle mého názoru kogentní ustanovení zákona, postihnout smluvní pokutou. Za druhé zajištění budoucí pozůstalosti, nebo předmětu z této pozůstalosti, zástavní právem není možné připustit, a to s ohledem na to, že zástavní právo slouží k zajištění dluhu a za dluh, který lze takto zajistit, nelze považovat zůstavitelův závazek povolat druhou smluvní stranu nebo třetí osobu za dědice. Za třetí zajištění věcným právem zákazem zcizení lze sice připustit, jelikož § 1761 OZ dává možnost tento zákaz uložit, avšak aby tento zákaz byl platný, musí splňovat podmínku, že byl zřízen na určitou a přiměřenou dobu a to v takovém zájmu strany, který je hoden právní ochrany. Dle mého úsudku není pak zájem smluvního dědice vyplývající z bezúplatné dědické smlouvy hoden právní ochrany, jelikož omezuje zůstavitele ve výkonu práva bez dostatečného ospravedlnění, avšak situace se změní tehdy, když se jedná o úplatné právní jednání. Potom by dle mého názoru byla splněna i podmínka zájmu hodného právní ochrany a ujednání s účinky *inter vivos* o zákazu zcizení by bylo

---

³⁹ Je zapotřebí uvést, že NOZ striktně rozlišuje pojmy pozůstalost a dědictví. Pozůstalostí se rozumí veškeré jmění zůstavitele, kromě práv osobní povahy. Pokud však jsou práva resp. povinnosti osobní povahy za života zůstavitele uznány jako dluh nebo uplatněny u orgánu veřejné moci, tak se rovněž stávají součástí pozůstalosti. Dědictvím se naopak rozumí jen ta část pozůstalosti, která náleží dědici. PAVELKA, Jan, TITLBACHOVÁ, Soňa, ŠMÍD, David. Dědické právo po rekodifikaci.soukromého práva *Rekodifikační novinky*, 2013, roč. 2, č. 5, s. 2.

⁴⁰ Důvodová zpráva k NOZ

⁴¹ SEEMANOVÁ, Jana; POKORNÁ, Martina. Sepisování veřejných listin jako hlavní činnost notáře *Ad notam*, 2013, roč. 19, č. 4, s. 7.

⁴² ŠEŠINA, Martin. Pořízení pro případ smrti podle nového občanského zákoníku. *Ad notam*, 2012, roč. 18, č. 3, s. 5

⁴³ ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanské právo pro každého: pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 1. vydání. 2013, s. 289.

⁴⁴ KAPLANOVÁ, Kateřina. *Nově zavedené instituty v právní úpravě dědického práva v novém občanském zákoníku*. Olomouc, 2013. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci. Fakulta právnická. s. 21.

platné. Jedinou další možností, jak si smluvní dědic může zajistit to, že majetek, který je předmětem pozůstalosti, opravdu skončí v jeho rukou, tedy zbývá ujednání podle 1589 odst. 1 OZ, které spočívá v tom, že zůstavitel převede na smluvního dědice majetek již za svého života. Jedním z dalších ujednání, které si strany mohou v dědické smlouvě sjednat, je i možnost odstoupit od smlouvy. K tomuto ujednání pak více v kapitole 8.

Podobně jako u závěti lze i v případě dědické smlouvy vznik, změnu, nebo zánik práv a povinností z dědické smlouvy vázat na splnění podmínky. Avšak s ohledem na kontraktuální charakter dědické smlouvy se při ujednání podmínek neuplatní ustanovení o podmínkách v závěti,⁴⁵ ale obecná ustanovení o podmínkách.⁴⁶ Z toho pak vyplývá, že ke splnění podmínky postačí, byla-li druhou smluvní stranou splněna již za života zůstavitele.⁴⁷ Nejzásadnějším rozdílem jsou potom následky, které jsou spojeny s podmínkami, které zjevně odporují veřejnému pořádku. V případě takovýchto podmínek uvedených v závěti se k nim nepřihlíží, v případě dědické smlouvy budou takovéto podmínky neplatné, což povede k neplatnosti celé dědické smlouvy.⁴⁸

3.3 Předmět právního vztahu

Dle Knappa se „za předmět právního vztahu se považuje primárně lidské chování, které je právním vztahem upraveno“⁴⁹ Avšak toto chování může mít svůj vlastní předmět, tj. právo, věc a podobně, tento předmět se pak nazývá sekundární.⁵⁰ Primárním předmětem v případě dědické smlouvy bude tedy ustanovení dědicem (odkazovníkem). Sekundárním předmětem pak bude tzv. budoucí dědictví, popřípadě předmět odkazu náležející do budoucí pozůstalosti. Předmětem dědické smlouvy může také být i protiplnění ze strany smluvního dědice, jelikož dědická smlouva může být jak právní jednání úplatné, tak i bezúplatné.⁵¹

3.3.1 Budoucí dědictví a předmět náležející do budoucí pozůstalosti

Budoucí pozůstalost a budoucí dědictví jsou jedním ze stěžejních pojmů této části práce. Budoucí pozůstalostí se rozumí veškeré jmění (aktiva i pasiva) zůstavitele v době jeho smrti, kromě práv osobní povahy. Pokud však jsou práva resp. povinnosti osobní povahy za života zůstavitele uznány jako dluh nebo uplatněny u orgánu veřejné moci, tak se rovněž stávají součástí

---

⁴⁵ Důvodová zpráva k NOZ

⁴⁶ § 1587

⁴⁷ Důvodová zpráva k NOZ

⁴⁸ K neplatnosti více v kapitole 7.

⁴⁹ KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Praha: C.H.Beck, 1995, s. 204.

⁵⁰ Tamtéž

⁵¹ PAVELKA, Jan; ŠMÍD, David. Dědická smlouva a odkaz. *Rekodifikační novinky*, 2013, č. 9, s. 6.

pozůstalosti Budoucí dědictví je pak ta část pozůstalosti, která dědici náleží.⁵² O budoucí pozůstalosti tedy mluvíme ve spojení se zůstavitelem, kdežto o budoucím dědictví ve spojení se smluvní dědicem.⁵³ Druhým ze stěžejních pojmů je předmět odkazu náležející do budoucí pozůstalosti, tj. věc nebo pohledávka, která v době smrti náleží do budoucí pozůstalosti. Smluvní dědic, nebo smluvní odkazovník má ve vztahu k tomuto předmětu pouze naději, že až zůstavitel zemře, přejde část pozůstalosti, popřípadě věc, či pohledávka právě na něj. Zákon dokonce počítá s tím, že zůstavitel bude se svým majetkem disponovat a nijak za toto jednání zůstavitele nesankcionuje. V případě, že neexistuje v době smrti zůstavitele žádná pozůstalost, nebo že věc, či pohledávka nejsou v tuto dobu předmětem pozůstalosti, stává se z hlediska sekundárního předmětu (neexistuje pozůstalost, popř. předmět odkazu nenáleží do pozůstalosti) právní vztah bezpředmětný.⁵⁴

Zůstavitel je zákonem omezený, co do rozsahu majetku (pozůstalosti), o které může pořídit dědickou smlouvou. Dle důvodové zprávy je tomu tak proto, „že ani dědickou smlouvou se zůstavitel zcela nesmí zbavit práva pořídit individuálně.“⁵⁵ Jedná se vlastně o boj uvnitř zásady autonomie vůle, kdy na jedné straně zákonodárce dá možnost pořídit dědickou smlouvou, čímž rozšiřuje autonomii vůle zůstavitele, avšak uzavřená dědická smlouva autonomii vůle zase potlačuje, protože zůstavitel je co do rozsahu dědické smlouvy zbaven možnosti dalšího pořízení pro případ smrti, a z tohoto důvodu zákonodárce toto omezení předmětu dědické smlouvy zavedl. Jestli je zapotřebí zůstává otázkou. Dle mého osobního názoru zapotřebí není, jelikož budu radši omezen na testovací svobodě smlouvou a nikoli zákonem, což jistě více koresponduje se zásadou autonomie vůle. Řešení nabídnu v kapitole *de lege ferenda*.

Obecně tedy musí zůstat ležet volná jedna čtvrtina celé pozůstalosti, tato jedna čtvrtina má historický základ v právu římském, kdy byly zásady falciánské kvarty (volná jedna čtvrtina pozůstalosti) nejdříve využívány k tomu, aby nedocházelo k přetížení pozůstalosti odkazy, později byly však rozšiřovány i na darování pro případ smrti.⁵⁶⁵⁷ V případě osob, které jsou omezeny ve svéprávnosti pro chorobnou závislost na požívání alkoholu, psychotropních látek nebo podobných přípravků či jedů, anebo na hráčské vášni se však jedna čtvrtina nepočítá z celé

---

⁵² PAVELKA, Jan, TITLBACHOVÁ, Soňa, ŠMÍD, David. Dědické právo po rekodifikaci soukromého práva *Rekodifikační novinky*, 2013, roč. 2, č. 5, s. 2.

⁵³ Vyplyvá to z § 1475 odst. 3

⁵⁴ K následkům s tím spojeným více v kapitole 8.

⁵⁵ Důvodová zpráva k NOZ

⁵⁶ KINCL, Jaromír; URFUS, Valentin; SKŘEJPEK, Michal. Římské právo. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 1995, s. 310.

⁵⁷ Tradiční římské právo však dědickou smlouvou jako dědický titul neznalo. K tomu více v článku ČERNOCH, Radek. Umožňuje římské právo uzavření dědické smlouvy?. *Časopis pro právní vědu a právní praxi*, 2013, roč. 21, č. 1, s. 51.

pozůstalosti, ale z majetku, o kterém je tato osoba způsobilá pořídit závěti, tzn., dle § 1528 odst. 2 nejvýše z jedné poloviny majetku. Co se týče zletilých osob omezených ve svéprávnosti pro jiné důvody, tak na ně ustanovení o dědické smlouvě při výpočtu volné čtvrtiny nepamatuje. Důvodová zpráva dokonce říká, že takovéto osoby nemohou platně pořídit dědickou smlouvou, ale pouze závěti.⁵⁸ To však nevyplývá ze smyslu zákona. Dle mého názoru tyto osoby mohou pořídit dědickou smlouvou, přičemž volná musí zůstat jedna čtvrtina z majetku, o němž v rámci omezení mohou tyto osoby pořizovat.

3.3.2 Přechod dluhů na smluvního dědice

Dluhy zůstavitele se řadí mezi pasiva pozůstalosti. Dle § 1701 odst. 1 OZ stanoví, že dluhy zůstavitele přecházejí na dědice, ledaže zákon stanoví jinak. Toto samozřejmě platí pro všechny dědice, bez ohledu na to z jakého titulu jim dědické právo svědčí. Pokud je jisté, že dluhy nebudou převyšovat aktiva pozůstalosti je bezpečné dědictví jako dědic přijmout. V případě, že jsem si jistý, že pasiva budou převyšovat aktiva je na místě využít institut odmítnutí dědictví, nicméně smluvní strany dědické smlouvy se dle § 1485 OZ mohou dohodnout, že použití toho institutu je vyloučeno. Jaká je tedy možnost smluvního dědice předluženého dědictví, který dle dědické smlouvy nemůže dědictví odmítnout, aby mu takové dědictví nebylo ke škodě? Východiskem z této situace je tzv. výhrada soupisu. Neuplatnil-li by dědic tuto výhradu, hrozilo by mu, že by musel uspokojit dluhy zůstavitele v plném rozsahu, tzn. i vlastním majetkem. V tomto případě by již jistě neplatilo staré dobré heslo „o mrtvých jen dobře“. Avšak každý je strůjcem svého vlastního štěstí, a tak zákon v § 1706 stanoví, že uplatnil-li dědic výhradu, hradí dluhy zůstavitele pouze do výše ceny nabytého dědictví. Z toho tedy jasně vyplývá, hlídejte si (nejen) smluvní dědicové svoje práva, at' se vám vyhnou problémy s předluženým dědictvím.

---

⁵⁸ Důvodová zpráva k NOZ

4 Forma dědické smlouvy

Obecně je z. č. 89/2012 Sb. nakloněn neformálnosti, což vyplývá z § 559, který stanoví, že si strany mohou domluvit libovolnou formu, nebránili tomu ustanovení tohoto zákona. Tato ustanovení mají kogentní povahu, a jako takové vedou k omezení autonomie vůle.⁵⁹ V tomto případě toto omezení spočívá v nemožnosti právně jednat v libovolné formě. Jedním z kogentních ustanovení je i § 1582 odst. 2, který stanoví, že jediná přípustná forma dědické smlouvy je veřejná listina, kdy v případě nedodržení této formy je dědická smlouva stižena absolutní neplatností.⁶⁰ Zákodárce s ohledem na důležitost a závažnost dědické smlouvy úmyslně a dle mého názoru zcela správně zvýšil nároky na projev vůle smluvní stran, což je standartní řešení i v Rakousku nebo Německu.

Pro tuto kapitolu je stěžejní pojem veřejná listina. Veřejná listina je dle § 567 OZ listina vydaná orgánem veřejné moci v mezích jeho pravomoci nebo listina, kterou za veřejnou listinu prohlásí zákon. Ve spojení s § 3026 odst. 2 OZ se veřejnou listinou rozumí notářský zápis, což koresponduje i s § 6 notářského řádu.⁶¹ Podobně tak i německé BGB v ustanoveních o dědické smlouvě stanoví povinnost dodržet formu notářského zápisu.^{62,63} Rakouská úprava také ukládá povinnost dodržet formu notářského zápisu, avšak je nutno podotknout, že ABGB v ustanoveních o dědické smlouvě výslovně tuto povinnost nestanoví. Ta je dovozena na základě § 1217 ABGB ve spojení s § 1 Notariatsaktgesetz.⁶⁴

Notářský zápis je tedy veřejná listina, avšak o veřejnou listinu se nejedná v případě, že trpí takovými vadami, že se na ni hledí, jako by veřejnou listinou nebyla, tzn., nesplňuje náležitosti stanovené pro ně notářským řádem. Tyto náležitosti jsou zakotvené především v § 62 a následující notářského řádu. Notářský zápis musí především obsahovat místo a datum právního jednání, jméno a příjmení notáře a jeho sídlo, jméno, příjmení, bydliště a datum narození účastníků, ale i svědků, důvěrníků a tlumočnicků, pokud jsou dle notářského řádu zapotřebí. Dále prohlášení účastníků, že jsou způsobilí samostatně právně jednat v rozsahu právního jednání, o kterém je notářský zápis, údaj o tom, že byla notáři prokázána totožnost účastníků, svědků, důvěrníků, tlumočnicků anebo údaj o tom, že je notář zná osobně. A dále obsah právního jednání, tj. obsah

---

⁵⁹ MELZER, Filip. Dispozitivní a kogentní normy v novém občanském zákoníku. *Právní rozhledy*, roč. 2013, č. 7., s. 257.

⁶⁰ Více k tomu v kapitole 5.

⁶¹ SEEMANOVÁ, Jana; POKORNÁ, Martina. Sepisování veřejných listin jako hlavní činnost notáře. *Ad notam*, 2013, roč. 19, č. 4, s. 3-4.

⁶² BAMBERGER, Heinz George; ROTH, Herbert. *Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch, Bd. 3 §§ 1297-2385*. München:C.H.Beck, 2003, s. 1912

⁶³ ROMBACH, Claudie. Dědění v německém právu. *Ad Notam*, 2000, roč. 6, č. 5, s. 102.

⁶⁴ AICHHORN, Ulrike. *Das Recht der Lebenspartnerschaften: Ehe und Lebensgemeinschaft*. Wien:Springer, 2003, s. 335

dědické smlouvy, údaj o tom, že byl notářský zápis po přečtení účastníky schválen, podpisy účastníků nebo jejich zástupců, svědků, důvěrníků a tlumočnicků, otisk úředního razítka notáře a jeho podpis. Je tedy nutné konstatovat, že nedostatek těchto náležitostí vede k tomu, že takovýto notářský zápis nemůže být považován za veřejnou listinu, a z tohoto důvodu nemůže být platně pořízeno dědickou smlouvou, jelikož ta nutně vyžaduje formu veřejné listiny. S ohledem na to, je však zapotřebí zmínit, že by takováto absolutně neplatná dědická smlouva mohla za splnění podmínek v § 1591 konvertovat v závět'.

Je dále zajímavé, že pořizují-li dědickou smlouvu osoby nevidomé nebo osoby se smyslovým postižením, které nemůžou číst nebo psát, nepoužijí se pro sepsání notářského zápisu podpůrná ustanovení o závěti, nýbrž pouze ustanovení notářského řádu, což lze a contrario dovodit z § 65 odst. 3 NŘ. Z toho při srovnání notářského řádu a občanského zákoníku vyplývá, že nároky pro sepsání závěti ve formě veřejné listiny jsou podstatně vyšší, než při sepsání dědické smlouvy. A to zejména proto, že v případě závěti jsou zapotřebí svědkové tři, kdy každý z nich musí ovládat způsob dorozumívání, kterým je obsah tlumočen, na rozdíl od dědické smlouvy, kdy postačí svědci dva, kteří nemusí ovládat takovýto způsob dorozumívání a tzv. důvěrník, což je osoba, která toto dorozumívání zprostředkovává. Otázkou tedy zůstává, proč zákonodárce v případě sepsání dědický smluv slevil z nároků, které jsou spojené se sepsáním závěti ve formě veřejné listiny, přestože se jedná o právní jednání se srovnatelnou závažností, kdy dědická smlouva je dle mého názoru dokonce právní jednáním pro zůstavitele závažnějším. Lze pouze polemizovat o tom, jestli se jedná zákonodárcovu nedbalost, nebo jeho úmysl.

5 Neplatnost dědické smlouvy

Neplatnost je podobně jako zdánlivost jedním z negativních následků vadného právního jednání.⁶⁵ Základním rozdílem mezi nimi je ten, že u zdánlivého právního jednání nedošlo ani k perfekci, tj. právnímu jednání vůbec nedošlo, z toho plyne, že takové „právní jednání“ nemůže konvalidovat, ratihabovat a dokonce ani konvertovat.⁶⁶ Neplatnost je tedy dle Hendrychova Právnického slovníku definována jako následek právního jednání, kterému chybí některá z náležitostí, jejíž nedostatek sankcionuje právní předpis neplatností. Lze ji charakterizovat jako stav, kdy právní jednání vzniklo, tj. došlo k perfekci, ale protože trpí vadou, tak nemá zamýšlené účinky. Rozlišuje se na neplatnost relativní a absolutní.⁶⁷ Hlavním rozdílem mezi nimi je ten, že relativní neplatnost spočívá v ochraně zájmu určité osoby, kdežto absolutní neplatnost je zde stanovena v zájmu veřejném.⁶⁸

Neplatná dědická smlouva je tedy taková smlouva, které se nedostává některé z náležitostí, s jejímž nedostatkem zákon spojuje sankci neplatnosti, a proto nemá účinky povolání druhé smluvní strany, nebo třetí osoby za smluvního dědice. Neplatnost je institut obecný, společný pro všechna právní jednání, tedy i pro dědickou smlouvu, a proto je nutné aplikovat obecná ustanovení o právním jednání, jejichž úpravu lze nalézt v § 545 až 599. Z těchto ustanovení vyplývají určitá obecná pravidla a zásady, kterými se neplatnost dědické smlouvy bude řídit, avšak nelze zapomenout na to, že dědická smlouva je svou povahou jednání tak specifické, že určitá pravidla a zásady pro ni budou platit omezeně.

Základním pravidlem je to, že na právní jednání je třeba spíše hledět jako na platné, než jako na neplatné, tzn., „že perfektní právní jednání je platné, ledaže bude zjištěno, že trpí vadou, a bude proto neplatné, nebo bude za neplatné prohlášeno.“⁶⁹ Z toho vyplývá i pravidlo o částečné neplatnosti, jehož smyslem je, aby jednání, jehož oddělitelná část je neplatná, nebylo neplatné jako celek. Tak například, bylo by zcela v rozporu se zásadou autonomie vůle stran, kdyby dědická smlouva byla jako celek neplatná, jen kvůli tomu, že si strany ve smlouvě dohodly smluvní pokutu jako formu zajištění, jež by byla z důvodu rozporu s dobrými mravy neplatná. Stejně je tomu i v případě, že by měla být dědická smlouva zcela neplatná a to z důvodu, že

---

⁶⁵ ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Právní jednání podle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb.: Komentář, srovnání se zahraničím a vybraná platná judikatura*, 2. vyd. Praha: Linde Praha a. s., 2013, s. 150

⁶⁶ RUBAN, Radek; KOUKAL, Pavel. Několik poznámek k otázce nicotnosti v občanském právu. *Právní rozhledy*, 2013, č. 23, s. 858.

⁶⁷ HENDRYCH, Dušan a kol. *Právnický slovník*. 3. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009. (cit. z databáze beck-online, strany neuvedeny)

⁶⁸ DVOŘÁK, Jan; ŠVESTKA, Jiří; ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanské právo hmotné. Díl první: Obecná část*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 187-188.

⁶⁹ Tamtéž

zůstavitel dědickou smlouvou pořídil i o volné čtvrtině. Proto § 576 dává možnost neplatnou část oddělit a dědickou smlouvu jako celek zachovat platnou. Na druhou stranu neplatnost suspenzivní podmínky, s jejíž splnění je spojeno povolání druhé smluvní strany nebo třetí osoby za dědice, by mělo za následek neplatnost celé dědické smlouvy, jelikož není možné takovouto podmínku oddělit od jejího ostatního obsahu, protože splnění podmínky je předpokladem pro povolání za dědice.

Nové soukromé právo se na rozdíl od úpravy v z. č. 40/1964 Sb. odklonilo od pravidla, že právní jednání jsou postižena absolutní neplatností, pokud zákon, konkrétně § 40a, nestanoví, že se jedná o neplatnost relativní.⁷⁰ Současná koncepce neplatnosti je tedy založena na tom, že o absolutní neplatnost se jedná jen tehdy, pokud se takovéto právní jednání zjevně přičí dobrým mravům, nebo které odporuje zákonu a zjevně narušuje veřejný pořádek, popřípadě takové právní jednání, které zavazuje k od počátku nemožnému plnění⁷¹ Rozlišení, zdali se jedná o neplatnost relativní, nebo absolutní, má nedozírné následky zejména po stránce procesní a to z důvodu, že relativní neplatnosti, jako projevu zásady *vigilantibus iura*, se musí strana sama výslovně dovolat (tj. soud námitku neplatnosti akceptuje pouze na návrh). To vše pak vyplývá z účelu relativní neplatnosti, kterým je ochrana zájmů pouze konkrétních osob. Na rozdíl od toho účelem neplatnosti absolutní je ochrana veřejného zájmu, a proto soud k neplatnosti právního jednání přihlédne i bez návrhu.⁷² Aby bylo možné říci, jestli se v konkrétním případě neplatnosti dědické smlouvy jedná o neplatnost relativní, nebo absolutní, je třeba prozkoumat, nejen v čem konkrétní vady spočívají, ale i jaká je povaha dědické smlouvy, tzn. jaký smysl a účel dědická smlouva má.

5.1 Důvody neplatnosti

Hlavní důvody pro neplatnost podle OZ neboli vady, pro které je právní jednání neplatné, mohou spočívat zejména v rozporu s dobrými mravy, v rozporu se zákonem, jen za předpokladu, že to smysl a účel zákona vyžaduje, v nedostatku způsobilosti k jednání, v nedostatku formy, v počáteční nemožnosti plnění, v omylu a hrozbě násilí.⁷³ Tyto důvody a jejich následky budou v následující části práce důkladně rozebrány.

5.1.1 Rozpor s dobrými mravy

Právní jednání je pro rozpor s dobrými mravy neplatné tehdy, přičí-li se jeho obsah s dobrými mravy. „Dobrymi mravy se rozumí společenské normy, které jsou respektovány

⁷⁰ ŠVESTKA, Jiří a kol. Občanský zákoník: komentář. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009, s. 316.

⁷¹ ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Právní jednání podle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb.: Komentář, srovnání se zabraněním a vybraná platná judikatura*, 2. vyd. Praha: Linde Praha a. s., 2013, s. 156-157

⁷² DVOŘÁK, Jan; ŠVESTKA, Jiří; ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanské právo hmotné. Díl první: Obecná část*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 187-188.

⁷³ Tamtéž, s. 188

rozhodující částí společnosti.“⁷⁴ „Jsou tedy souhrnem etických, obecně zachovávaných a uznávaných zásad, jejichž dodržování je mnohdy zajišťováno i právními normami.“⁷⁵ Nicméně jako takové nejsou a ani nemohou být součástí právní řádu. Pokud by byly zákonem stanoveny, nemohlo by se jednat o rozpor s dobrými mravy, nýbrž o rozpor se zákonem. Pojem dobrých mravů je nestálý, jelikož se vyvíjí v rámci času a prostoru.⁷⁶⁷⁷ Proto jsou dovozovány judikатурní činností soudů, která může tento vývoj v konkrétním případě co nejlépe zachytit. Jelikož judikatura prozatím nezná dědickou smlouvu neplatnou pro rozpor s dobrými mravy, je třeba být nápaditý a nějaký příklad vymyslet.

Příkladem tedy budiž dědická smlouva, ve které si zůstavitel vymínil, že druhou stranu povolá za dědice jen tehdy, pokud druhá smluvní uzavře manželství se zůstavitelovou ošklivou sestrou. Jak bylo uvedeno v kapitole 4., podmínky v dědické smlouvě se řídí obecnou úpravou v § 548 a 549 OZ. Z toho a *contrario* vyplývá, že se nepoužijí ustanovení o podmínkách v závěti. Výsledkem toho tedy je, že podmínky nedovolené pro rozpor s dobrými mravy (např. výše zmíněné uzavření manželství) způsobí neplatnost dědické smlouvy.⁷⁸ Někdo by mohl namítnout, že je zde zbytečně omezována autonomie vůle smluvních stran, jelikož se na tomto obsahu strany domluvily a druhá strana stvrdila smlouvu svým podpisem, avšak na rozpor s dobrými mravy je třeba nahlížet bez ohledu na smluvní volnost stran.⁷⁹ Velkou otázkou však zůstává, o jaký druh neplatnosti se bude jednat. Dle doc. Zuklínové je právní jednání absolutně neplatné pro rozpor s dobrými mravy jen tehdy, jednalo-li se o rozpor zjevný, což je takový rozpor, který každá osoba průměrného rozumu rozpozná.⁸⁰⁸¹ Ve výše zmíněném případě lze tedy rozpor s dobrými mravy velmi snadno rozeznat, a proto se bude jednat o neplatnost absolutní. Avšak v situaci, kdyby se nejednalo o zjevný rozpor s dobrými mravy, ale o pouhý rozpor, bude se naopak jednat pouze o neplatnost relativní.⁸² V praxi však námitka relativní neplatnosti ze strany smluvního dědice bude spíše raritou, protože by mu zneplatnění dědické smlouvy bylo spíše na škodu.

5.1.2 Rozpor se zákonem

Neplatnost pro rozpor se zákonem lze dle mého názoru rozlišit na neplatnost sensu

⁷⁴ ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník: komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009, s. 353

⁷⁵ Usnesení Ústavního soudu ČR II. ÚS 249/97.

⁷⁶ ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník: komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009, s. 353.

⁷⁷ Usnesení Ústavního soudu ČR II. ÚS 249/97.

⁷⁸ KRČMÁŘ, Jan. *Právo občanské. V. Právo dědické*. 3. doplněné vydání. Praha: Spolek československých právníků Všehrd, 1937, s. 65.

⁷⁹ ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník: komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009, s. 353.

⁸⁰ ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Právní jednání podle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb.: Komentář, srovnání se zabraněním a vybraná platná judikatura*, 2. vyd. Praha: Linde Praha a. s., 2013, s. 156-157

⁸¹ DVOŘÁK, Jan; ŠVESTKA, Jiří; ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanské právo hmotné. Díl první: Obecná část*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 190.

⁸² Tamtéž

stricto a sensu lato. V širším smyslu (sensu lato) lze chápat neplatnost pro rozpor se zákonem nejen jako neplatnost pro rozpor obsahu právního jednání se zákonem, ale také jako neplatnost pro nedostatek potřebné způsobilosti a neplatnost pro nedostatek formy. Tomuto členění odpovídá i znění § 588 OZ. Z něho plyne, že důvodem pro absolutní neplatnost je i rozpor se zákonem, který zjevně narušuje veřejný pořádek. Takovýmto rozporem může být za splnění dalších podmínek i nedostatek způsobilosti, popřípadě nedostatek formy.⁸³ V užším smyslu (sensu stricto) je třeba neplatnost pro rozpor se zákonem chápat pouze, jako případy kdy je obsah právního jednání v rozporu se zákonem a smysl a účel zákona vyžaduje pro tento případ sankci neplatnosti.⁸⁴ Rozpor se zákonem tedy není podle současné právní úpravy sám o sobě důvodem neplatnosti, avšak ani podle občanského zákoníku účinného do 31. 12. 2013 tomu tak nebylo, i přestože tomu formulace § 39 nahrávala.^{85 86} Teprve až smysl a účel zákonných ustanovení rozhodne o tom, zdali se bude jednat o jednání platné, či neplatné. A právě v tento okamžik je zapotřebí zkoumat povahu dědické smlouvy. Dědická smlouva je nejsilnější dědický titul, který nemůže zůstavitel bez dalšího jednostranně zrušit,⁸⁷ a protože má závažné následky nejen pro zůstavitele a pro smluvního dědice, ale i pro všechny další potenciální dědice, kteří by jinak dědili na základě závěti, nebo zákona. Z pohledu procesního práva je také listinou, která je rozhodující pro dědické řízení, a jelikož se jedná o tak závažné právní jednání, zákonodárce s ohledem na ochranu veřejného pořádku úmyslně zvýšil nároky nejen na kvalitu formy nebo projevu vůle smluvních stran, ale i obsahu, kdy s nedodržením těchto nároků spojuje následek absolutní neplatnosti, což vyplývá ze smyslu § 1591 OZ. Pokud tedy bude obsah dědické smlouvy v rozporu s § 1584 a 1585, popřípadě s ustanoveními o smlouvách podle části čtvrté, kdy smysl a účel těchto ustanoveních o smlouvách vyžaduje sankci neplatnosti, bude takováto dědická smlouva neplatná a to absolutně.

5.1.3 Nedostatek potřebné způsobilosti k právnímu jednání

O způsobilosti zůstavitele, ale i druhé smluvní strany k uzavření dědické smlouvy bylo pojednáno již v kapitole 3. Jako taková je tedy východiskem pro tuto část práce, jelikož odpověděla na otázku, kdy jsou výše zmíněné subjekty smlouvy způsobilé. Tato část práce tedy nemá v úmyslu opakovat již jednou řečené, ale má v plánu objasnit následky spojené právě s

---

⁸³ DVOŘÁK, Jan; ŠVESTKA, Jiří; ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanské právo hmotné. Díl první: Obecná část*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 190.

⁸⁴ ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Právní jednání podle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb.: Komentář, srovnání se zahraničím a vybraná platná judikatura*, 2. vyd. Praha: Linde Praha a. s., 2013, s. 131.

⁸⁵ HULMÁK, Milan. Právní jednání a jeho vady. *Rekodifikační novinky*, roč. 2012, č. 8, s. 2.

⁸⁶ Aplikační praxe se časem začala stavět na stranu rozumného a nikoliv formalistického výkladu.

⁸⁷ PAVELKA, Jan; ŠMÍD, David. Dědická smlouva a odkaz. *Rekodifikační novinky*, 2013, č. 9, s. 6.

nedostatkem způsobilosti. Zákonodárce klade v § 1584 OZ zvýšené nároky na kvalitu způsobilosti na straně zůstavitele, ale i druhé smluvní strany. Tyto nároky jsou vzhledem k povaze dědické smlouvy dle mého názoru částečně oprávněné.⁸⁸ Dle § 1591 OZ způsobuje rozpor s těmito zákonnými nároky neplatnost. Co se týče toho, jestli se jedná o neplatnost absolutní nebo relativní, lze z tohoto ustanovení dále vyvodit závěr, že se jedná o neplatnost absolutní, jelikož zákon a *contrario* nedovoluje zhojení ratihabici, ani konvalidací. Dalším argumentem podporujícím toto tvrzení je, že tyto nároky jsou zde zakotveny z důvodu ochrany veřejného pořádku, což vyplývá ze smyslu a účelu dědické smlouvy, a proto rozpor s nimi způsobuje neplatnost absolutní.⁸⁹

5.1.4 Nedostatek formy

O formě dědické smlouvy bylo také již pojednáno v předchozí části práce, proto se v této části práce budu zabývat pouze následkem jejího nedostatku. Dle § 582 odst. 1 není-li právní jednání učiněno ve formě stanovené zákonem je takové právní jednání neplatné. Zákon však obecně dává smluvním stranám možnost tuto vadu zhojit, avšak ze smyslu § 1591 plyne něco jiného. Dědickou smlouvu pro nedostatek formy totiž dle tohoto ustanovení zhojit nelze a v úvahu připadá pouze možnost konverze. Zákonodárce totiž kvůli ochraně veřejného pořádku spojil s nedostatkem formy sankci absolutní neplatnosti. Podobně je problém řešen i v právu německém, kdy nedostatek formy je postižen neplatností, kdy v úvahu přichází pouze možnost interpretovat neplatnou dědickou smlouvu jako závět'.⁹⁰

5.1.5 Počáteční nemožnost plnění

*„Počáteční nemožnost plnění přichází v úvahu tam, kde předmět plnění je neuskutečnitelný z důvodu překážky existující v době učinění právního jednání bez ohledu na to, jestli se jedná o překážku právní, nebo faktickou.“*⁹¹ Aby bylo možné konstatovat, kdy je dědická smlouva z tohoto důvodu neplatná, je třeba si nejprve říct, co je předmětem plnění dědické smlouvy. Dle mého názoru je to budoucí pozůstalost. Slovo budoucí vyjadřuje nejistotu spočívající v tom, jak vlastně bude pozůstalost v době smrti zůstavitele vypadat. Z toho tedy vyplývá, že pokud bude smluvnímu dědici v dědické smlouvě určen podíl, nemůže neplatnost z důvodu počáteční nemožnosti plnění nastat nikdy, jelikož nějaká pozůstalost za zůstavitelem jistě zůstane vždy. Avšak situace se změní v momentě, kdy dědickou smlouvou zůstavitel odkáže individuálně určenou věc (např. starožitný obraz) druhé

⁸⁸ Více k tomu v kapitole 3., 7. a 10.

⁸⁹ DVOŘÁK, Jan; ŠVESTKA, Jiří; ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanské právo hmotné. Díl první: Obecná část*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 190.

⁹⁰ BAMBERGER, Heinz George; ROTH, Herbert. *Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch, Bd. 3 §§ 1297-2385*. München: C.H. Beck, 2003, s. 1912

⁹¹ Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 28 Cdo 2789/2007, ze dne 13. 9. 2007.

straně (popř. třetí osobě), která však již v době před uzavřením smlouvy prokazatelně neexistuje, v tom to případě by se dle mého názoru o neplatnost pro počáteční nemožnost jednalo. Z poslední věty § 588 navíc plyne, že takovéto jednání bude stiženo neplatností absolutní.

5.1.6 Omyl

Omyl je jedna z vad na kráse právního jednání, která může spočívat jak v omylu v projevu dle § 571, tak i v omylu ve vůli. S omylem je však sankce neplatnosti spojena pouze za splnění dalších podmínek. Tyto podmínky se různí a to s ohledem na to, zdali se jedná o omyl prostý nebo omyl úmyslný.⁹² V případě omylu prostého připadá v úvahu sankce neplatnosti dle § 583 OZ jen tehdy, jednal-li někdo v omylu o rozhodující okolnosti a byl-li v omyl uveden druhou stranou, je to rozdíl oproti úpravě účinné před 1. 1. 2014,⁹³ kdy stačila i pouhá nedbalostní vědomost o omylu druhé strany. V případě omylu úmyslného, tj. omylu vyvolaného lstí, může být dědická smlouva postižena neplatností, třebaže se jedná o omyl týkající se vedlejších okolností. Příkladem omylu může být např. situace, kdy zůstavitel tvrdí, že je vlastníkem pohádkového jmění, přestože není, přičemž druhá smluvní strana, která přislíbila protiplnění např. ve formě domácích prací v zůstavitelově domě, by v případě, že by věděla o této lsti, dědickou smlouvu neuzavřela. V tomto případě by se dle mého názoru jednalo jednoznačně o neplatnost pro omyl ve vůli druhé smluvní strany. Co se týče druhu neplatnosti, lze na základě § 586 konstatovat, že se jedná vždy o neplatnost relativní, jelikož je zde neplatnost stanovena pouze na ochranu zájmu určité osoby.⁹⁴

5.1.7 Hrozba násilí

Dle § 587 odst. 1 OZ má ten, kdo byl k právnímu jednání přinucen hrozbou tělesného nebo duševního násilí vyvolávající důvodnou obavu, právo namítnout neplatnost tohoto právního jednání. Na první pohled je znát, že toto ustanovení je založeno na staré římské zásadě *etsi coactus, tamen voluit* (i když donucen, přece jen chtěl)⁹⁵⁹⁶ a s ohledem na tuto zásadu se zákonodárce rozhodl postihnout takovéto právní jednání pouhou relativní neplatností. Možnost zneplatnění právního jednání (dědické smlouvy) je tedy ponechána na vůli smluvní strany, která byla donucena k právnímu jednání. Zpravidla se bude jednat o zůstavitele, protože je velmi nepravděpodobné, že zůstavitel bude nutit hrozbou fyzického nebo duševního násilí druhou

⁹² DVOŘÁK, Jan; ŠVESTKA, Jiří; ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanské právo hmotné. Díl první: Obecná část*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 160.

⁹³ HULMÁK, Milan. Právní jednání a jeho vady. *Rekodifikační novinky*. roč. 2012, č. 8, s. 2.

⁹⁴ ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Právní jednání podle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb.: Komentář, srovnání se zabraněním a vybraná platná judikatura*, 2. vyd. Praha: Linde Praha a. s., 2013, s. 141.

⁹⁵ DVOŘÁK, Jan; ŠVESTKA, Jiří; ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanské právo hmotné. Díl první: Obecná část*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 186.

⁹⁶ Důvodová zpráva k NOZ

smluvní stranu k tomu, aby uzavřela smlouvu, která jí bude zpravidla ku prospěchu. Neplatnost může přinucená osoba úspěšně namítat jen tehdy, pokud se jednalo o hrozbu fyzického nebo psychického násilí, která však nemusí nezbytně směřovat jen proti ní, ale např. i vůči jejím rodinným příslušníkům (popřípadě jejím domácím mazlíčkům), a která je v konkrétním případě s ohledem na její druh, její intenzitu a vlastnosti osoby, jíž bylo vyhrožováno, schopna vyvolat v této osobě důvodnou obavu, která bude impulsem pro uzavření dědické smlouvy.⁹⁷

5.2 Konverze dle § 1591

Na základě výše uvedeného lze konstatovat, že zákonodárce spojuje s nedostatkem náležitostí, jež spočívají v rozporu s ustanoveními části čtvrté OZ, v nedostatku formy či v nedostatku způsobilosti zpravidla neplatnost absolutní, což i vyplývá z povahy dědické smlouvy. Nicméně tato tvrdost je kompenzována možností konverze. Dle Hendrycha *„je konverze přeměna neplatného právního jednání v jiné, platné právní jednání, pokud neplatné právní jednání má náležitosti jiného právního jednání.“*⁹⁸ Obecnou úpravu tohoto institutu je možno najít v § 575 OZ, který normuje, že má-li neplatné právní jednání náležitosti jiného právního jednání, které je platné, platí toto jiné právní jednání, pokud je z okolností zřejmé, že vyjadřuje vůli jednajících osob. Nicméně zákonná úprava dědické smlouvy obsahuje také jedno ustanovení o konverzi. § 1591 stanoví, že dědická smlouva neplatná pro nedostatek formy, nebo pro nesplnění podmínek v § 1584 a 1585, nebo proto, že nevyhovuje ustanovením o smlouvách podle části čtvrté OZ, může mít přesto platnost závěti, má-li jinak všechny náležitosti závěti. Nejprve je nutné říci, že § 575 a § 1591 je nutno vykládat ve vzájemné souvislosti, a nikoli tak, že § 1591 bude použit přednostně na základě zásady speciality. Zákonodárce pak v souvislosti s tím zcela správně používá v § 1591 slovo „může“ a nikoli slovo „má“ popřípadě „bude“, jelikož slovo „může“ připouští výklad, který spočívá v tom, že ne každá neplatná dědická smlouva, která splňuje náležitosti závěti, může konvertovat v platnou závět'. Tento výklad je pak plně v souladu s § 575 OZ, který klade při konverzi důraz na vůli jednajících osob. Z výše uvedeného lze tedy dovodit záměr zákonodárce, aby neplatná dědická smlouva nebyla automaticky považována v důsledku konverze za jiné právní jednání, tedy závět', aniž by zde byla zohledněna vůle jednajících osob (zůstavitele), tedy zda tato osoba vyjadřuje vůli směřující k povolání dědice, který měl být smluvním dědicem, závěti. Nelze tedy neplatnou dědickou smlouvu, jež sice splňuje náležitosti závěti, považovat bez dalšího za platné pořízení závěti.

⁹⁷ Rozsudek velkého senátu Nejvyššího soudu sp. zn. 31 Cdo 135/2007, ze dne 26. 8. 2009.

⁹⁸ HENDRYCH, Dušan a kol. *Právní slovník*. 3.vyd. Praha:C.H. Beck, 2009. (cit. z databáze beck-online, strany neuvedeny)

6 Relativní neúčinnost právních jednání neslučitelných s dědickou smlouvou

Zůstaviteli obecně nic nebrání, aby mohl se svým majetkem za života disponovat podle své libosti, což je projevem zásady autonomie vůle, avšak občanský zákoník v § 1588 odst. 2 dává právo smluvnímu dědici dovolávat se neúčinnosti právních jednání spočívajících v pořízení pro případ smrti nebo v darovací smlouvě, které nejsou slučitelné s dědickou smlouvou, což vyplývá ze zásady *pacta sunt servanda*. Toto právo smluvního dědice, nebo smluvního odkazovníka je tedy výjimkou ze zůstavitelova práva na neomezenou dispozici *inter vivos*. Jedná se o jednu ze speciálních skutkových podstat relativní neúčinnosti,⁹⁹ jejímž smyslem je tedy ochrana smluvního dědice před negativními následky právních jednání zůstavitele, které byly učiněny ve prospěch třetích osob a v neprospěch smluvního dědice.¹⁰⁰ V čem ale vlastně relativní neúčinnost spočívá? Obecně bude právní jednání zůstavitele účinné, tj. že bude mít právní následky, avšak nebudou účinné vůči smluvnímu dědici, pokud se svých práv vznesením odporu (podáním návrhu na soud) úspěšně dovolá.¹⁰¹

Jak již bylo výše zmíněno, zákon umožňuje smluvnímu dědici odporovat pouze pořízení pro případ smrti a darovací smlouvu, pokud jsou neslučitelné s dědickou smlouvou. Pořízením pro případ smrti se pro účely relativní neúčinnosti nemůže logicky rozumět závět', jelikož ta je bez souhlasu smluvního dědice neúčinná přímo ze zákona.¹⁰² Z toho vyplývá, že prakticky je odporovatelná jen jiná dědická smlouva, v tom rozsahu, v jakém odporuje dědické smlouvě dřívější. Relativní neúčinnost je tedy ta neúčinnost, již se musí strana dovolat u soudu. Jako taková je komplexně upravena v § 589 až 599, proto je třeba použití těchto ustanovení pro potřeby dědické smlouvy v zásadě přijmout. Z toho však vyplývají určitá omezení, jelikož § 591 stanoví podmínky, za kterých může zůstavitel odporovat bezúplatné právní jednání a tím pádem i omezuje již tak omezený okruh právních jednání, které může smluvní dědic odporovat.

První podmínkou je, že zůstavitel se může dovolat neúčinnosti darovací smlouvy nebo bezúplatné dědické smlouvy jen tehdy, pokud k němu došlo v posledních dvou letech. V případě úplatné dědické smlouvy bude zřejmě nutné přijmout podmínky obsažené v § 590, který se týká odporovatelnosti úplatných jednání. Tyto podmínky tedy zejména časově omezují rozsah

---

⁹⁹ ŘEHÁČEK, Oldřich; VRBA, Milan. Relativní neúčinnost právních jednání dle nového občanského zákoníku. *Právní rozhledy*, 2013, č. 21, s. 753.

¹⁰⁰ DVORÁK, Jan; ŠVESTKA, Jiří; ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanské právo hmotné. Díl první: Obecná část*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 198

¹⁰¹ Tamtéž

¹⁰² SEŠINA, Martin. Pořízení pro případ smrti podle nového občanského zákoníku. *Ad notam*, 2012, roč. 18, č. 3, s. 5.

právních jednání, které může smluvní dědic odporovat. Souhlasím s JUDr. Martinem Sešinou, že se to může jevit v praxi jako velmi problematické, jelikož smluvní dědic za života zůstavitele nemá vůči majetku zůstavitele žádný majetkový nárok, ani pohledávku, a tedy je otázkou, zda by byla i přes úspěšnou odpůrčí žalobu úspěšná žaloba smluvního dědice např. na vydání darované věci zpět zůstaviteli, nebo na náhradu její hodnoty zůstaviteli. Po smrti zůstavitele by již bez diskuze mohl smluvní dědic uplatnit relativní neúčinnost a právo domáhat se vydání věci, nebo náhrady hodnoty, by mu jistě na základě § 595 odst. 2 svědčilo. Avšak otázka, kterou si JUDr. Sešina ve svém článku ve spojení s tímto pokládá, je, zdali bude mít smluvní dědic, nebo odkazovník ještě zachovanou lhůtu pro uplatnění. V situaci, kdy se bude jednat o darování pro případ smrti, nebo dědickou smlouvu to nebude činit problém, jelikož „*v případě právních jednání s odloženými právními účinky bude z hlediska počátku běhu lhůty k uplatnění odpůrčího práva rozhodný okamžik, kdy dané právní účinky nastanou, nikoliv okamžik, kdy je právní jednání vykonáno.*“¹⁰³ Ale v případě kdy se bude jednat o darovací smlouvu, jejíž účinky nastanou už za života zůstavitele, může dojít k problému. Dle mého úsudku není tento problém stávající zákonnou úpravou dostatečně řešen, jelikož nezohledňuje zvláštní povahu závazku vyplývajícího z dědické smlouvy a i v praxi z tohoto důvodu mohou vznikat potíže, proto se pokusím navrhnout řešení *de lege ferenda* v kapitole 10.

Druhá podmínka naopak omezuje věcný rozsah právních jednání, proti kterým se může smluvní dědic dovolávat neúčinnosti. Zákon stanoví, že se relativní neúčinnosti proti bezúplatnému právnímu jednání nemůže úspěšně dovolat tehdy, jestliže je právním jednáním plněna povinnost uložená zákonem, nebo je jím obvyklé příležitostné darování, nebo věnování učiněné v přiměřené výši na veřejně prospěšný účel, nebo plnění, kterým bylo vyhověno mravnímu závazku nebo ohledům slušnosti. S ohledem na úpravu v BGB a ABGB je třeba usoudit, že rozsah právních jednání, které lze odporovat, je v našem právním řádu podstatně širší. Tak např. BGB v § 2287 stanoví, že smluvní dědic může uplatnit své právo vůči obdarovanému, jen tehdy pokud byl při darování dán zůstavitelův úmysl krátiť smluvního dědice.¹⁰⁴ Podobně tak i dědická smlouva mezi manžely podle ABGB nemůže omezit zůstavitele v dispozici s majetkem *inter vivos*, avšak z obecných ustanovení o smlouvách § 879n. ABGB plyne, že smluvní dědic, který by byl takovouto dispozicí úmyslně poškozen, se může dovolávat neúčinnosti.¹⁰⁵ Lze tedy závěrem konstatovat, že náš zákonodárce projevil v zákoně větší náklonnost k právu smluvního dědice odporovat ta právní jednání, která jsou neslučitelná s dědickou smlouvou, a tím pádem i k

¹⁰³ ŘEHÁČEK, Oldřich; VRBA, Milan. Relativní neúčinnost právních jednání dle nového občanského zákoníku. *Právní rozhledy*, 2013, č. 21, s. 753

¹⁰⁴ JERÁBKOVÁ, Lenka. Dědické smlouvy jako dědický titul *de lege ferenda* a základní východiska jejich právní úpravy. *Právnícké fórum*, 2005, č. 9, s. 359.

¹⁰⁵ Tamtéž, s. 357.

zásadě *pacta sunt servanda* než zákonodárce německý, popřípadě rakouský, který se naopak rozhodl více preferovat zásadu autonomie vůle, jejímž projevem je zůstavitelova možnost téměř neomezeně (vyjma případů úmyslného krácení) nakládat se svým majetkem po dobu svého života.

7 Zastoupení

Pro soukromé právo je možnost nechat se zastoupit, popřípadě být zastoupen zákonným zástupcem nebo opatrovníkem typická, jelikož tato možnost koresponduje se základními zásadami soukromého práva, kterými jsou autonomie vůle a rovnost účastníků.¹⁰⁶ Nicméně právo dědické jako odvětví práva soukromého má svá specifika.

Pojmem zastoupení¹⁰⁷ se obecně rozumí realizace právního vztahu prostřednictvím osoby (zástupce), která je oprávněna jednat jménem jiného, přičemž práva a povinnosti vznikají přímo osobě zastoupené, zástupce při tom projevuje vlastní vůli.¹⁰⁸ Oprávnění zástupce může být dáno na základě různých právních skutečností. S ohledem na to, která skutečnost je základem oprávnění rozlišujeme zejména zastoupení ze zákona, zastoupení z rozhodnutí soudu nebo jiného orgánu, nebo smluvní zastoupení, avšak občanský zákoník zná i další dva druhy zastoupení, jež nelze podřadit pod tři výše zmíněné skupiny, a to zastoupení členem domácnosti a institut společného zástupce pro doručování u solidárních závazků.¹⁰⁹

Institut zastoupení je z povahy věci v dědickém právu, a zejména při pořízení pro případ smrti, v podstatě vyloučen. Již obecný zákoník občanský pravil, že na zůstaviteli jest, aby dědice ustanovil sám; jmenování dědice nemůže zůstavitel ponechat výroku třetí osoby, nicméně otázkou zůstává, zdalipak z. č. 89/2012 Sb. nepřinesl alespoň částečný posun v možnosti zastoupení.

7.1 Možnost zastoupení zůstavitele

Jak již bylo v kapitole první řečeno, jednotlivá pořízení pro případ smrti se vyvinula ze základního institutu dědického práva, kterým je závěť. Závěť, ale i jiná pořízení pro případ smrti byly a jsou z povahy věci právní jednání, při kterých nepřipadá v úvahu, aby byl zůstavitel zastoupen. Podobnou otázku ve své rozhodovací praxi řešil již Švýcarský spolkový soud, který v rozhodnutí BGE 108 II 405 usoudil, že nemožnost zastoupení zůstavitele při posledním pořízení je dána, protože se jedná o právo nejosobnějšího druhu, kdy je jakákoliv účast jiné osoby na tomto právním jednání nepřipustná.¹¹⁰

Dědická smlouva je ale svým charakterem velmi atypickým pořízením pro případ smrti,

---

¹⁰⁶ ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník: Velký akademický komentář*. Praha: Linde, 2008, s. 203.

¹⁰⁷ Kde se v textu píše o zastoupení, myslí se tím zastoupení přímé. Nepřímé zastoupení není totiž pro problematiku této diplomové práce relevantní.

¹⁰⁸ DVORÁK, Jan; ŠVESTKA, Jiří; ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanské právo hmotné. Díl první: Obecná část*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 312

¹⁰⁹ Tamtéž, s. 313

¹¹⁰ Schweizerisches Bundesgericht rozhodnutí ve věci BGE 108 II 405.

¹¹¹ Více k tomu HAUSHEER, Heinz; Regina E. AEBI-MÜLLER. *Das Personenrecht des Schweizerischen Zivilgesetzbuches*. Bern: Stämpfli, 2005. 351s.

jelikož se jedná o dvoustranné právní jednání, které je základem dědického nápadu. Je to jakýsi smíšený útvar mezi závětí a smlouvou a tudíž na ni dopadají jak ustanovení o závěti, tak o smlouvě.¹¹² Nicméně i přes zvláštnost dědické smlouvy, možnost zastoupení zůstavitele nepřichází podle právního řádu ČR v úvahu, jelikož jedním z odvětvových principů, na jejímž základě je dědická smlouva postavena, je princip nezastupitelnosti, který vyplývá z § 1584 odst. 2 OZ, jenž stanoví, že dědickou smlouvu mohou strany uzavřít a závazek z ní změnit jen osobním jednáním. Podobně tak i německé BGB v § 2274 zakotvuje povinnost zůstaviteli jednat osobně, nicméně rozdíl mezi úpravou německou a českou je docela zásadní, jelikož BGB stanoví tuto povinnost pouze zůstaviteli, důsledky tohoto rozdílu představím v podkapitole „Možnost zastoupení druhé smluvní strany“.

Dle mého názoru je možnost zastoupení zůstavitele vyloučena zcela správně a opodstatněně, jelikož jak již bylo výše řečeno, právo pořizovat pro případ smrti je jedno z nejosobnějších práv¹¹³ a navíc závažnost právních účinků posledního pořízení je pro zůstavitele velmi významná¹¹⁴, kdy není možné, aby zůstavitelova vůle byla nahrazena projevem vůle jiné osoby.

7.2 Zvláštní postavení opatrovníka zletilého zůstavitele

Je také zapotřebí se zmínit o zvláštním postavení opatrovníka zletilého, který byl omezen na svéprávnosti. Obecně není opatrovník oprávněn zastupovat ve věcech pořízení pro případ smrti, což vyplývá nejen z nutnosti osobního jednání podle § 1584 odst. 2, ale i z § 458 OZ, který říká, že opatrovník není oprávněn právně jednat za zastoupeného při pořízení pro případ smrti. Nicméně dle § 1584 odst. 1 má opatrovník speciální postavení, jelikož může udělit souhlas, který je podstatnou náležitostí dědické smlouvy uzavírané osobou omezenou ve svéprávnosti. Toto ustanovení je zapotřebí interpretovat v souladu s odstavcem druhým tohoto paragrafu, z čehož vyplývá, že zůstavitel, jež je omezen na svéprávnosti, může uzavřít dědickou smlouvu jen při osobním jednání, kdy platnost smlouvy je podmíněna souhlasem opatrovníka. V případě, že by souhlas chyběl, přichází v úvahu konverze takového to jednání.¹¹⁵ Nejedná se tedy ani tak o výjimku z principu nezastupitelnosti, protože osobní jednání osoby omezené ve svéprávnosti je zákonem vyžadováno, ale o výjimku z pravidla, že dědickou smlouvu může uzavřít jen plně svéprávná osoba.

Důvodová zpráva k této výjimce říká, že se uplatní pouze pro zletilého, který byl omezen

---

¹¹² HURDÍK, Jan a kol. *Občanské právo hmotné: Obecná část. Absolutní majetková práva*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 289

¹¹³ Schweizerisches Bundesgericht rozhodnutí ve věci BGE 108 II 405.

¹¹⁴ Důvodová zpráva k NOZ

¹¹⁵ Ke konverzi více v kapitole 6.

pro chorobnou závislost na požívání alkoholu, psychotropních látek nebo podobných přípravků či jedů, anebo na hráčské vášni, avšak dle mého názoru nelze na základě interpretačních metod k takovému to závěru dojít. Za prvé ze smyslu slov ustanovení § 1584 odst. 1 věty za středníkem, které upravují způsobilost k pořízení pro případ smrti dědickou smlouvou, vyplývá, že osoba zletilá, jež je omezena ve svéprávnosti, a to bez na ohledu na důvod omezení, může uzavřít smlouvu se souhlasem opatrovníka. Za druhé není možné, aby § 1585 odst. 2 posloužil k výkladu, který omezí způsobilost subjektu uzavřít dědickou smlouvou, protože smyslem tohoto ustanovení není určení toho, kdo je či není způsobilý pořídit, smyslem tohoto ustanovení je určit věcný rozsah toho, o čem může taková osoba pořídit. Dokonce si myslím, že ustanovení § 1585 odst. 2 je v tomto případě nadbytečné a matoucí, jelikož k určení věcného rozsahu, o kterém může zletilá osoba omezená ve svéprávnosti uzavřít dědickou smlouvu, lze dojít na základě jednoduché interpretace § 1528 odst. 1 a 2 ve spojení s § 1585 odst. 1. Jestliže tedy chtěl zákonodárce omezit použití výjimky pouze na osoby, které byly omezeny pro chorobnou závislost na požívání alkoholu, psychotropních látek nebo podobných přípravků či jedů, anebo na hráčské vášni, měl to do zákona implementovat vhodnějším způsobem. Řešení *de lege ferenda* nabídnu v kapitole 9.

7.3 Možnost zastoupení druhé smluvní strany

Na úvod by nebylo od věci představit problematiku zastoupení druhé smluvní strany v právních řádech, které byly inspirací a mnohdy i předlohou pro z. č. 89/2012. Tak například německé BGB stanoví v § 2274 povinnost jednat osobně jen pro zůstavitele. Z toho lze argumentem a *contrario* dovodit, že zastoupení druhé smluvní strany (*die Vertragspartei*) je možné.¹¹⁶¹¹⁷ Naopak ZGB v ustanoveních, která upravují dědickou smlouvu, nestanoví povinnost osobního jednání ani pro zůstavitele, avšak nemožnost zastoupení zůstavitele se dovozuje z článku 19c, který upravuje práva nejosobnějšího druhu, kdy je při výkonu těchto práv zastoupení vyloučeno.¹¹⁸ Možnost zastoupení druhé smluvní strany však vyloučena není. S ohledem na to, že z gramatického výkladu § 1584 odst. 1 OZ vyplývá povinnost osobního jednání i pro druhou smluvní stranu, znamená to, že zahraniční úpravy, ze kterých náš OZ čerpal inspiraci, jsou benevolentnější ve vztahu k zastoupení.

Jak jsem již výše podotknul, institut zastoupení je projevem zásad autonomie vůle a rovnosti stran, jehož účelem je usnadňovat právní styk.¹¹⁹ Autonomie vůle a rovnost stran jsou

---

¹¹⁶ GURSKY, Karl-Heinz. *Erbrecht*. 6., neu bearb. Aufl. Heidelberg: Müller, 2010, s. 51.

¹¹⁷ JERÁBKOVÁ, Lenka. Dědické smlouvy jako dědický titul *de lege ferenda* a základní východiska jejich právní úpravy. *Právnícké fórum*, 2005, č. 9, s. 358.

¹¹⁸ Schweizerisches Bundesgericht rozhodnutí ve věci BGE 108 II 405

¹¹⁹ DVORÁK, Jan; ŠVESTKA, Jiří; ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanské právo hmotné. Díl první: Obecná část*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 312.

vůdčí ideje celého občanského zákoníku, proto by měly být výjimky z těchto zásad uplatňovány pouze v případech dostatečně opodstatněných. Pokud tedy nelze shledat dostatečně závažný důvod pro výjimku, mělo by být uplatňováno obecné pravidlo. Důvodová zpráva k problematice zastoupení uvádí, že závažnost právních účinků dědické smlouvy, jsou důvodem standardního omezení spočívajícím v nezastupitelnosti smluvních stran¹²⁰ Pokud je však argumentem pro nemožnost zastoupení druhé smluvní strany pouze závažnost právních účinků, nemůže takový to argument obstát. Dle mého úsudku je právní úprava, která vylučuje možnost zastoupení druhé smluvní strany, špatná, jelikož nekoresponduje se základními zásadami soukromého práva a jako taková s sebou přináší řadu negativ. Jedním z negativních následků je i omezení okruhu osob, které mohou dědickou smlouvu jako druhá smluvní strana uzavřít. Jejich způsobilost se sice posuzuje podle obecných ustanovení o osobách¹²¹, ale z § 1584 odst. 2 vyplývá, že subjekt nemůže být při uzavírání dědické smlouvy zastoupen. Z toho plynou jisté nesnáze, jedním příkladem za všechny budiž právnická osoba. Koncept jejího jednání prostřednictvím statutárních orgánů byl podle úpravy účinné do 31. 12. 2013 založen na tom, že jednání statutárního orgánu je jednání právnické osoby samotné, nicméně od 1. 1. 2014 se jednání statutárního orgánu považuje za jeden z druhů zákonného zastoupení.¹²² To ve spojení s nemožností zastoupení při uzavírání dědické smlouvy vede pouze k jednomu závěru a to tomu, že právnická osoba nemůže být druhou smluvní stranou. Tyto problémy lze sice vyřešit tím, že dědickou smlouvu uzavře způsobilá osoba ve prospěch třetí osoby. Třetí osobou totiž může být jak osoba fyzická včetně nascitura, tak právnická osoba včetně té, která má teprve vzniknout, avšak toto řešení není dle mého názoru příliš praktické a v žádném případě koncepční, proto se v kapitole 9. pokusím nastínit řešení *de lege ferenda*.

---

¹²⁰ Důvodová zpráva k NOZ

¹²¹ Více k tomu v kapitole 3.

¹²² DVOŘÁK, Jan; ŠVESTKA, Jiří; ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanské právo hmotné. Díl první: Obecná část*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 276.

8 Zánik závazku z dědické smlouvy

Dědická smlouva je dvoustranné právní jednání, kterým se zůstavitel zavazuje povolat druhou smluvní stranu nebo třetí osobu za smluvního dědice nebo odkazovníka a druhá strana toto povolání přijímá. Tento závazek však může za určitých okolností zákonem předvídaných zaniknout. Tyto okolnosti nazýváme jako právní skutečnosti, které jsou důvodem zániku závazku. Mohou spočívat jak v právním jednání (např. odstoupení od smlouvy, pořízení závěti se souhlasem smluvního dědice atd...) tak i v právní události (smrt smluvního dědice). Na rozdíl od závěti, která je jednostranným právním jednáním, a kterou lze jednostranně zrušit vždy, jednostranné zrušení dědické smlouvy a závazku z ní nelze v zásadě přijmout, jelikož by to bylo v rozporu se základní zásadou soukromého práva, kterou je *pacta sunt servanda*, proto bude-li chtít zůstavitel smlouvu změnit, či zrušit bude zpravidla potřebovat souhlas druhé strany.¹²³

Problematickou otázkou však zůstává použití obecných ustanovení o zániku závazků. Podle JUDr. Sešiny bude ještě dlouho dobu trvat, než se sjednotí názory ohledně použití, či nepoužití ustanovení o smlouvách¹²⁴, ale např. Dr. Holub si myslí, že konkrétně „pro zánik závazků se použije obecných institutů závazkového práva, nicméně bude tato možnost zpřísněna požadavkem, aby strany v takovém případě jednaly výlučně osobně.“¹²⁵ S tím koresponduje i publikace prof. Eliáše Principy a východiska nového kodexu soukromého práva, kde je vyjádřeno pravidlo, že „...dědickou smlouvu bude možné zrušit jako kteroukoliv jinou smlouvu.“¹²⁶ S tímto se zcela ztotožňuji a to z několika důvodů. Za prvé dědická smlouva je hybridní útvar, na který by se dle důvodové zprávy měla podpůrně vztahovat i ustanovení o smlouvách a závěti.¹²⁷¹²⁸ Za druhé ze smyslu ustanovení § 1590 plyne, že kromě pořízení závěti se souhlasem smluvního dědice jsou zde i jiné možnosti jak zrušit dědickou smlouvu a závazek z ní, avšak normy, které upravují dědickou smlouvu, nedávají žádný jiný důvod zániku zůstavitelova závazku, a proto je nasnadě obrátit na obecná ustanovení o závazcích. Nicméně není možné slepě využít všechny instituty závazkového práva. Je totiž třeba zkoumat, zdali lze institut použít vzhledem k jeho povaze a k povaze vztahu vyplývajícího z dědické smlouvy, tak např. těžko si představit situaci, kdyby zůstavitelův závazek zanikl na základě započtení, splnutí, prominutí dluhu, nebo následné

¹²³ PAVELKA, Jan; ŠMÍD, David. Dědická smlouva a odkaz. *Rekodifikační novinky*, roč. 2013, č. 9, s. 6

¹²⁴ SEŠINA, Martin. Pořízení pro případ smrti podle nového občanského zákoníku. *Ad notam*. Roč. 2012, č. 3, s. 4-5

¹²⁵ HOLUB, Miloš. O dědické smlouvě a rozvodu manželství-krátké zamyšlení nad návrhem úpravy dědického práva. *Bulletin advokacie*, roč. 2004, č. 4, s. 62.

¹²⁶ ELIÁŠ, Karel; ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Principy a východiska nového kodexu soukromého práva*. 1. vyd. Praha: Linde, 2001, s. 207

¹²⁷ KRČMÁŘ, Jan. *Právo občanské. V. Právo dědické*. 3. doplněné vydání. Praha: Spolek československých právníků Všešrd, 1937, s. 65.

¹²⁸ Důvodová zpráva v této části vychází právě z výše citované publikace Jan Krčmáře

nemožnosti plnění.

Pokud tedy přijmeme premisu, že se obecná ustanovení o zániku závazku použijí, je možno rozdělit důvody zániku dle části zákona, ve které jsou upraveny. První skupinu tvoří důvody, které jsou obsaženy v části čtvrté OZ, která také lze nazvat jako obecné, jelikož jsou typické pro zánik většiny závazků. Skupinu druhou tvoří důvody zvláštní, které jsou specifické pro dědickou smlouvu, nebo dědickou smlouvu mezi manžely, jejichž úprava se nachází v části třetí. A právě toto kritérium je použito při členění této kapitoly.

8.1 Důvody zániku závazku dle části čtvrté OZ

Jak již bylo výše podotknuto, ne všechny obecné důvody zániku závazku mohou být i důvodem zániku závazku z dědické smlouvy, proto budou na následujících řádcích rozebrány pouze ty, o jejichž použití nemůže být z hlediska jejich povahy pochyb a které jsou zároveň ty, k nimž bude v praxi docházet nejčastěji. A tím je odstoupení od smlouvy, dohoda, smrt smluvního dědice. Nicméně jedna z podkapitol bude věnována i zániku z důvodu následné nemožnosti plnění, jehož přípustnost, jako důvodu zániku závazku, je problematičtější.

8.1.1 Odstoupení od smlouvy

Ustanovení upravující dědickou smlouvu na rozdíl od úpravy německé nebo švýcarské, nezakotvují žádný zákonný důvod pro odstoupení a ani explicitně neobsahují možnost stran si odstoupení od smlouvy ujednat ba dokonce ani neodkazují na použití ustanovení o závazcích.¹²⁹ Avšak nepoužití by mohlo vést až k absurdním situacím, kdyby zůstavitel nebyl po uzavření smlouvy chráněn vůči rozmarům smluvní strany, které by spočívaly v podstatném porušení povinnosti, které by jinak bylo důvodem pro neuzavření dědické smlouvy, pokud by zůstavitel při uzavírání smlouvy takovéto porušení předvídal. Porušení povinnosti by mohlo spočívat zejména v neposkytnutí pomoci zůstaviteli v nouzi, v neprojevení opravdového zájmu, jaký by měl být projeven, v odsouzení smluvní strany pro trestný čin spáchaný za okolností svědčících o jeho zvrhlosti nebo v trvale nezřízeném životě smluvního dědice. Ano, někdo by mohl namítnout, že předmětem dědické smlouvy je pouze jakási skořápka s překvapením¹³⁰, protože dle § 1588 si může zůstavitel za svého života nakládat se svým majetkem podle libosti s výjimkou pořízení pro případ smrti, nebo darování neslučitelných s dědickou smlouvou. To znamená, že autonomie vůle zůstavitele při dispozici s majetkem, který je předmětem pozůstalosti, je téměř neomezená (dokonce může veškerý svůj majetek zničit jako projev *ius abutendi*)¹³¹. Z toho vyplývá

¹²⁹ JEŘÁBKOVÁ, Lenka. Dědické smlouvy jako dědický titul de lege ferenda základní východiska jejich právní úpravy. *Právní fórum*, 2005, č. 9. s. 356 – 362.

¹³⁰ ŠEŠINA, Martin. Pořízení pro případ smrti podle nového občanského zákoníku. *Ad notam*. Roč. 2012, č. 3. s. 5.

¹³¹ K tomu více v kapitole 4.

zůstavitelova možnost vynucovat plnění povinností ze smlouvy tak, že v případě neplnění bude s majetkem disponovat takovým způsobem, kdy z předmětu dědické smlouvy zůstane jen prázdná skořápka. Ale toto neřeší situaci, kdy smluvní dědic podstatně porušuje své povinnosti a zůstavitel chce v reakci na to přehodnotit, jakým způsobem o svém majetku pořídit. Jinou absurdní situací, která by naopak mohla postihnout smluvního dědice, by mohl být případ, kdy bude uzavřena dědická smlouva jako úplatné právní jednání, smluvní dědic bude svůj závazek plnit, nebo ho již splnil, ale zůstavitel se svým majetkem nakládá tak, že v době dědického nápadu, nezbude nic jiného než prázdná skořápka. Východiskem z této situace je právě institut odstoupení od smlouvy, jehož aplikaci je nutné na základě výše uvedených argumentů přijmout.

Odstoupení od smlouvy je jednostranné právní jednání, které vede k zániku závazku, a to s účinky *ex tunc*. Toto jednání ze své podstaty narušuje právní jistotu účastníků smlouvy a je v rozporu se zásadou *pacta sunt servanda*, proto lze tento institut využít jen tehdy, stanoví-li tak zákon nebo ujednají-li si to strany.¹³² Naše zákonná úprava dědické smlouvy nezná zákonný důvod pro odstoupení, a proto je možné odstoupení od smlouvy jen z důvodů, které si smluvní strany ujednají. Toto řešení tedy ponechává značný prostor pro dispozici smluvních stran, což na jednu stranu koresponduje s vůdčí zásadou soukromého práva, kterou je *autonomie vůle*, na straně druhé je tímto prakticky snížena ochrana zůstavitele v tom smyslu, že nedohodne-li si zůstavitel s druhou smluvní stranou možnost odstoupení od smlouvy, nebude pak moci jednostranně závazek zrušit, i přestože by se smluvní dědic dopustil jednání, které by bylo důvodem pro vydědění. Forma odstoupení není v ustanoveních o dědické smlouvě a ani v ustanoveních o závazcích výslovně stanovena. To by mohlo narávat interpretaci, která by svědčila ve prospěch bezformálnosti, viz § 559, avšak je třeba si uvědomit specifika dědické smlouvy. Předně § 1582 odst. 2 OZ stanoví, že dědická smlouva vyžaduje formu veřejné listiny. V souvislosti s tím § 564 normuje, že vyžaduje-li zákon pro právní jednání určitou formu, lze obsah právního jednání změnit projevem vůle v téže nebo přísnější formě. S ohledem na to, je třeba dojít k závěru, že jakákoliv změna, nebo jakékoliv právní jednání, s nímž je spojen zánik závazku z dědické smlouvy, musí být učiněno ve formě veřejné listiny, kdy je při takovémto jednání v souladu s § 1584 odst. 2 vyloučena možnost zastoupení smluvních stran.¹³³¹³⁴

---

¹³² RABAN, Přemysl a kol. *Občanské právo hmotné. Relativní majetková práva*. Brno: Václav Klemm – Vydavatelství a nakladatelství, 2013, s. 114.

¹³³ HOLUB, Miloš. O dědické smlouvě a rozvodu manželství – krátké zamyšlení nad návrhem úpravy dědického práva. *Bulletin advokacie*. roč. 2004, č. 4, s. 60.

¹³⁴ KARHANOVÁ, Martina. Závěť v návrhu nového kodexu občanského práva. Několik poznámek k dědické smlouvě. *Právní rozhledy*. roč. 2007, č. 5. s. 164.

8.1.2 Dohoda

Dohodou se rozumí dvoustranné právní jednání, při kterém si smluvní strany na základě svobodné vůle sjednají zánik závazku, aniž bude zřízen závazek nový. Toto jednání musí mít podobně jako odstoupení od smlouvy, nebo jakékoliv jiné jednání, kterým se mění nebo ruší závazky z dědické smlouvy formu veřejné listiny a musí být učiněno osobně. Zánik závazku dohodou nelze zaměňovat se zrušením dědické smlouvy závětí se souhlasem smluvního dědice. Mají sice jeden společný rys, a to ten, že k účinnosti zániku závazku z dědické smlouvy je potřeba souhlasu smluvního dědice, nicméně dohoda vyplývá ze vzájemného a společného jednání stran, které je završeno vyjádřením souhlasu jak zůstavitele, tak smluvního dědice. Kdežto v případě zrušení dědické smlouvy závětí se souhlasem smluvního dědice, dojde k zániku závazku porušením závětí s účinností, která nastane souhlasem smluvního dědice učiněným ve veřejné listině.

8.1.3 Smrt smluvního dědice nebo odkazovníka

Smrt je z hlediska teorie práva právní událost, „což je skutečnost nespočívající v lidském chování (tj. je nezávislá na lidské vůli), se kterou zákon spojuje určité právní následky.“¹³⁵ Avšak závazek smrtí obecně nezaniká, ledaže je závazek omezen jen na osobu, které právo z něj svědčí. Z povahy dědické smlouvy toto omezení jasně vyplývá, avšak je třeba rozlišovat smrt zůstavitele a smrt smluvního dědice, jelikož to jsou dvě velmi odlišné situace. Smrtí zůstavitele dojde k naplnění účelu dědické smlouvy, kterým je to, aby smluvní dědic dědil. Naopak smrtí smluvního dědice (popř. odkazovníka), která nastane dříve než smrt zůstavitele, dojde k zániku závazku bez toho, aby smluvní dědic, nebo jeho dědicové nabyli dědictví. Situace se ovšem změní tehdy, když se strany ve smlouvě dohodnou tak, že zůstavitel převede majetek na smluvního dědice již za svého života a toto odevzdání majetku se za svého života ještě uskuteční. V takovém případě dle § 1589 odst. 2 OZ přecházejí práva a povinnosti z dědické smlouvy na dědice smluvního dědice, a to za předpokladu, že nebylo v dědické smlouvě ujednáno něco jiného.

8.1.4 Následná nemožnost plnění

Zánik závazku pro následnou nemožnost plnění spočívá v tom, že se předmět plnění stane po vzniku závazku nemožný, a proto zaniká,¹³⁶ avšak otázkou zůstává, jestli s ohledem na specifickou předmět plnění dědické smlouvy může závazek z ní tímto způsobem zaniknout. Předmětem plnění dědické smlouvy uzavřené se smluvním dědicem je budoucí pozůstalost, tzn.

¹³⁵ KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Praha: C.H.Beck, 1995, s. 141

¹³⁶ ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník: komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009, s. 1682.

souhrn aktiv a pasiv zůstavitele v době jeho smrti,¹³⁷ v případě dědické smlouvy uzavřené se smluvním odkazovníkem, je předmětem plnění věc náležející do budoucí pozůstalosti v době smrti zůstavitele, avšak smluvní dědic, nebo smluvní odkazovník k tomuto předmětu nemá žádné majetkové právo, má pouze naději, že až zůstavitel zemře, přejde toto právo právě na něj. Zákon dokonce počítá s tím, že zůstavitel bude se svým majetkem disponovat a nijak za toto jednání zůstavitele nesankcionuje (vyjma případů, kdy může smluvní dědic, nebo odkazovník uplatňovat relativní neúčinnost). Dle mého názoru se tedy jedná o smlouvu odvážnou,¹³⁸ kdy se zjednodušeně řečeno, až v momentě smrti zůstavitele uvidí, zda měl dědic, nebo odkazovník štěstí a pokud štěstí neměl a z předmětu dědické smlouvy nezbylo v době smrti zůstavitele nic, zaniká tento závazek z důvodu následné nemožnosti plnění.

8.2 Důvody zániku závazku dle části třetí OZ

Důvody (příčiny) zániku závazku dle části třetí OZ, aneb důvody zvláštní jsou specifické tím, že na základě nich může zaniknout pouze závazek z dědických smluv a že jejich úpravu nalezneme v ustanoveních týkajících se dědické smlouvy. I tyto lze rozdělit do dvou skupin. První skupinu tvoří pouze jeden důvod, který se obecně uplatní bez ohledu na to, o jakou dědickou smlouvu se jedná, tzn., použije se i pro dědickou smlouvu mezi manžely. Tímto důvodem je zrušení dědické smlouvy pořízením závěti se souhlasem smluvního dědice. Druhou skupinu zase tvoří příčiny, na jejímž základě může zaniknout závazek pouze z dědické smlouvy mezi manžely. Těmito příčinami jsou rozvod manželství a prohlášení manželství za neplatné.

8.2.1 Zrušení pořízením závěti se souhlasem smluvního dědice

Dle § 1590 OZ může zůstavitel zrušit své povinnosti z dědické smlouvy i pořízením závěti. Takováto závěť může být pořízena v jakékoliv formě, kterou zákon připouští¹³⁹, avšak aby mělo pořízení závěti účinky zrušení dědické smlouvy, musí k tomu dát souhlas smluvní dědic a to ve formě veřejné listiny. Z toho tedy plyne, že tímto způsobem nelze jednostranně zrušit dědickou smlouvu, protože konečný právní následek, tj. zrušení dědické smlouvy, je nutně spojen se souhlasem smluvního dědice, což vyplývá ze zásady *pacta sunt servanda*.

8.2.2 Zánik podle § 1593 a 1594

§ 1593 OZ, který je jedním ze zvláštních ustanovení upravujících dědickou smlouvu mezi manžely, stanoví tři právní skutečnosti, na jejichž podkladě mohou zaniknout práva a povinnosti z takovéto smlouvy. První z nich je rozvod manželství. Rozvod manželství není obecně důvodem zániku závazku z dědické smlouvy, takovýmto důvodem se může stát jen v případě, že se na tom

¹³⁷ K tomu více v kapitole 3.

¹³⁸ KLEIN, Šimon. Dědická smlouva a darování pro případ smrti. *Ad notam*, 2013, roč. 19, č. 4, s. 16.

¹³⁹ ŠEŠINA, Martin. Pořízení pro případ smrti podle nového občanského zákoníku. *Ad notam*, 2012, roč. 18, č. 3, s. 5.

strany v dědické smlouvě dohodnou. To však neznamená, že rozvedení manželé, kteří se takto nedohodli, nemají možnost závazek ze smlouvy zrušit. Kterýkoliv z rozvedených manželů je oprávněn se u soudu domáhat zrušení dědické smlouvy a závazku z ní a soud takovému návrhu vyhoví a rozhodnutím závazek z dědické smlouvy zruší, avšak soud nevyhoví tehdy, směřuje-li návrh proti tomu, kdo nezapříčinil rozvrat manželství a s rozvodem nesouhlasil, tyto dvě podmínky je třeba splnit kumulativně. Třetí a poslední příčinou zániku závazku z dědické smlouvy mezi manžely je prohlášení manželství za neplatné. Prohlášení manželství za neplatné je bez dalšího důvodem zániku práv a povinností vyplývajících z dědické smlouvy. Takovéto prohlášení má následky ex nunc, a proto v případě, kdy jeden z manželů zemřel dříve, než bylo manželství prohlášeno za neplatné, druhý z manželů dědí na základě dědické smlouvy.

9 Úvahy de lege ferenda

V rámci psaní práce jsem narazil na několik problematických ustanovení stávající právní úpravy dědické smlouvy, a jelikož mezi cíle diplomové práce patří i úvahy *de lege ferenda*, pokusím se navrhnout změny, které by dle mého názoru vedly k odstranění potíží, které by mohly vzniknout při aplikaci těchto ustanovení. Jedná se především o § 1584 odst. 1, věta druhá, dále § 1584 odst. 2, § 1585 odst. 1, § 1588 odst. 2.

Nejprve se pokusím nabídnout řešení *de lege ferenda* pro případ, kdy uzavírá dědickou smlouvu osoba omezená na svéprávnosti se souhlasem opatrovníka, tj. nabídnu návrh změny § 1584 odst. 1, věta druhá. Dle důvodové zprávy totiž může dědickou smlouvou pořídit jen osoba omezená pro chorobnou závislost na požívání alkoholu, psychotropních látek nebo podobných přípravků či jedů, anebo na hráčské vášni. Avšak zákon tam, kde mluví o způsobilosti zůstavitele, toto kritérium nestanoví, z toho tedy vyvozuju závěr, že podle stávající právní úpravy může dědickou smlouvu se souhlasem opatrovníka uzavřít zletilá osoba omezená na svéprávnosti bez ohledu na důvod omezení. Pozměněný § 1584 odst. 1 by dle mého názoru měl mít toto znění: *„Dědickou smlouvu může uzavřít zletilý zůstavitel, který je plně svéprávný; je-li zůstavitel ve svéprávnosti omezen a to pouze pro chorobnou závislost na požívání alkoholu, psychotropních látek nebo podobných přípravků či jedů, anebo na hráčské vášni, může dědickou smlouvu uzavřít a závazek z ní změnit se souhlasem opatrovníka.“*

Co se týče § 1584 odst. 2 je otázkou, proč zákonodárce zvolil úpravu přísnější než je např. úprava německá, či švýcarská. Jistě v případě zastoupení zůstavitele je nutné s ohledem na povahu posledních pořízení tuto možnost vyloučit, avšak v případě zastoupení druhé smluvní strany je to zbytečný zásah do zásady autonomie vůle a rovnosti stran, který přestože je zákonodárcem chtěný, není dostatečně opodstatněný. Nicméně v případě nemožnosti právnické osoby uzavřít dědickou smlouvu, jako druhá smluvní strana, která je taky důsledkem výkladu tohoto ustanovení, se o úmysl zákonodárce jistě nejedná. Můj návrh, který řeší oba výše zmíněné problémy, a který koresponduje s německým BGB tedy zní: *„Dědickou smlouvu může zůstavitel uzavřít jen osobně.“*

Další ustanovení, které by bylo dle mého úsudku vhodné pozměnit je § 1585 odst. 1 týkající se předmětu dědické smlouvy, tj. pozůstalosti, kdy zůstavitel může dědickou smlouvou pořídit jen o třech čtvrtinách. Jedná se o zbytečné omezení autonomie vůle zůstavitele, a proto v souladu s úpravou německou bych navrhnul toto znění: *„Dědickou smlouvou lze pořídit o celé pozůstalosti; dědická smlouva mezi zůstavitelem a smluvním odkazovníkem však nesmí zatížit více jak tři čtvrtiny pozůstalosti.“*

Poslední ustanovení, které je dle mého názoru zapotřebí kvůli své problematickosti změnit je § 1588 odst. 2. Tento paragraf stanoví, že se smluvní dědic může dovolávat neúčinnosti

právních jednání, spočívajících v pořízení pro případ smrti nebo darovacích smluv, jelikož ale smluvnímu dědici za života zůstavitele nesvědčí vůči majetku zůstavitele žádný majetkový nárok, ani pohledávka, je otázkou, zda by byla i přes úspěšnou odpůrčí žalobu úspěšná žaloba smluvního dědice např. na vydání darované věci zpět zůstaviteli, nebo na náhradu její hodnoty zůstaviteli.¹⁴⁰

Dle mého úsudku by tato žaloba úspěšná nebyla, proto navrhuji, aby pro tento případ byl zůstavitel nucen sám žalovat vydání věci, popřípadě uplatňovat náhradu její hodnoty. Znění tohoto ustanovení by bylo potom následující: *„Pořádí-li však zůstavitel pro případ smrti nebo uzavře-li darovací smlouvu tak, že to s dědickou smlouvou není slučitelné, může se smluvní dědic dovolat neúčinnosti těchto právních jednání. V případě, že se smluvní dědic za života zůstavitele neúčinnosti úspěšně dovolá a třetí osoby zůstaviteli dobrovolně nevydají věc, která byla předmětem neúčinného právního jednání, nebo nenahradí její hodnotu, je zůstavitel povinen žalovat třetí osobu na vydání věci, popřípadě na náhradu její hodnoty.“*

---

¹⁴⁰ ŠEŠINA, Martin. Pořízení pro případ smrti podle nového občanského zákoníku. *Ad notam.*, 2012, roč. 18, č. 3, s. 5

10 Závěr

V úvodu práce byly vytyčeny cíle, položeny výzkumné otázky a předloženy hypotézy, které byly v rámci jednotlivých kapitol ověřovány, a právě teď nastal čas zhodnotit naplnění cílů a ověření hypotéz a odpovědět na výzkumné otázky. Předně je cílem této práce seznámení čtenáře s institutem dědické smlouvy, jako s novou možností zůstavitele pořídit pro případ smrti, která je výsledkem procesu posilování vůle zůstavitele. Cílem této práce však není pouze nekriticky popsat zákonnou úpravu dědické smlouvy, ale i odhalit chyby, kterých se zákonodárce dopustil, a pro tento případ navrhnout řešení *de lege ferenda*.

Zásady autonomie vůle a pořízovací volnosti zůstavitele jsou v diplomové práci často skloňovány, jelikož právě ony byly základním kamenem pro výstavbu nového dědického práva.¹⁴¹ Tyto zásady pak mají v rámci dědického práva, ale i dědické smlouvy různé projevy. Nejdůležitější projev spočívá v rozšíření možností zůstavitele, jak pro případ smrti pořídit o svém majetku, avšak význam pro vůli zůstavitele nemá pouze umožnění volby mezi různými právními jednáními, kterými může upravit majetkové poměry pro případ smrti, ale i smluvní povaha dědické smlouvy. Z této smluvní povahy totiž vyplývá, že se na obsahu dědické smlouvy musí strany dohodnout, z čehož logicky plyne, že smluvní dědic nemá po smrti zůstavitele zájem na nerespektování poslední vůle zůstavitele. Na základě těchto argumentů lze jednoznačně potvrdit správnost hypotézy uvedené v úvodu, která spočívá v tom, že s účinností NOZ došlo k výraznému posílení zůstavitelovy poslední vůle.

Autonomie vůle pak hraje velmi důležitou roli i u zákonné úpravy způsobilosti zůstavitele a druhé smluvní strany uzavřít dědickou smlouvu, a dále u úpravy obsahu, předmětu a formy dědické smlouvy. Je třeba si nejprve uvědomit, že tato zásada má různé projevy. Jak bylo výše řečeno jeden z projevů je i volba učinit právní jednání, dalším z projevů je zejména svobodná volba adresáta, svobodná volba obsahu právního jednání a autonomie volby formy právního jednání.¹⁴² Zásada autonomie vůle tedy spočívá ve volnosti a svobodě, avšak ani tato volnost nemůže být nekonečná a tak končí tam, kde začíná kogentní úprava. Kogentní úprava je na místě tehdy, je-li v zákoně zakotvena např. z důvodu ochrany veřejného pořádku.¹⁴³ Se zřetelem na charakter dědické smlouvy, jako institutu dědického práva, je pak omezení autonomie vůle smluvních stran kogentními ustanoveními, co do nemožnosti zastoupení zůstavitele

---

¹⁴¹ Co se týče autonomie vůle, tak ta je dle důvodové zprávy k NOZ východiskem i celé nové úpravy soukromého

¹⁴² HENDRYCH, Dušan a kol. *Právní slovník*. 3.vyd. Praha:C.H. Beck, 2009. (cit. z databáze beck-online, strany neuvedeny)

¹⁴³ MELZER, Filip. Dispozitivní a kogentní normy v novém občanském zákoníku. *Právní rozhledy*. roč. 2013, č. 7., s 257 – 258.

pochopitelná a správná, avšak omezení zastoupení druhé smluvní strany je přílišným zásahem do autonomie vůle. Takovýto zásah do svobody musí být vždy dostatečně ospravedlněn, což v tomto případě jistě není. Navíc má tento zásah nedomyšlené následky, které spočívají v nemožnosti právnické osoby uzavřít dědickou smlouvu jako druhá smluvní strana, protože dle současné koncepce již právnická osoba prostřednictvím statutárních orgánů nejedná sama, ale v zastoupení, což v praxi může vést k určitým problémům.

Přestože zákonná úprava o dědické smlouvě neobsahuje výslovně ustanovení o podpůrném použití části o smlouvách, je třeba toto použití připustit. Tomuto řešení nahrává smíšený charakter této smlouvy, ale i § 1591 OZ, ze kterého vyplývá, že obsah dědické smlouvy musí být v souladu s ustanoveními o smlouvách. Z toho pak plyne, že co do obsahu dědické smlouvy je zapotřebí připustit volnost smluvní stran ohledně obsahu právního jednání dle § 1725 OZ. Nicméně s ohledem na smysl a účel dědické smlouvy budou určitá smluvní ujednání a to zejména ta, která vedou k omezení zůstavitelových práv volně disponovat za života se svým majetkem, neplatná. Problém zajišťovacích institutů obsažených v dědické smlouvě bude nejspíše jeden z těch nejvýznamnějších a pravděpodobně i nejčastějších, a proto si myslím, že právě zde je místo pro další bádání. Použití obecných ustanovení o zániku závazku v případě dědické smlouvy je nutno také přijmout,¹⁴⁴ avšak pouze v tom rozsahu, v jakém to charakter dědické smlouvy připouští. Lze si totiž jen složitě představit situaci, při níž by závazek z dědické smlouvy zanikl na například započtením.

I volba formy je jedním z projevů autonomie vůle, nový občanský zákoník je v obecné části o právním jednání vybudován na bezformálnosti, což odpovídá plně svobodě smluvních stran činit právní jednání jakoukoliv formou. Omezení formy má potom své odůvodnění jen tehdy, jestliže je dáno na základě *lex contractu*, nebo zákona. Zákon by však svobodnou vůli smluvní stran neměl omezovat pouze z libovůle legislativce. V případě dědické smlouvy je pak toto omezení s ohledem „na zajištění právní jistoty, ale i z důvodu ochrany zůstavitele a jeho (zákonných, popřípadě závětních) dědiců“¹⁴⁵ zcela správné a na místě.

Další hypotéza, jež byla v úvodu předložena, se týká neplatnosti a jeho druhu. Předpokládal jsem, že dědická smlouva bude pro nedostatky právního jednání zpravidla absolutně neplatná. Tato hypotéza se mi zcela potvrdila, jelikož sám zákon říká, že tam, kde jsou vady pro nezpůsobilost k právnímu jednání zůstavitele, nebo smluvního dědice, pro formu, pro obsah neslučitelný s částí čtvrtou, pro rozpor s předmětem dědické smlouvy, tj. kde bylo pořízeno i o

¹⁴⁴ ELIÁŠ, Karel; ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Principy a východiska nového kodexu soukromého práva*. 1. vyd. Praha: Linde, 2001. s. 207

¹⁴⁵ KLEIN, Šimon. Dědická smlouva a darování pro případ smrti. *Ad notam*, 2013, roč. 19, č. 4, s. 15.

volné čtvrtině, připadá v úvahu pouze konverze, z čehož plyne, že dědická smlouva je pro tyto vady, které budou v praxi zřejmě nejčastější, absolutně neplatná.

Co do relativní neúčinnosti je zapotřebí říct, že se opravdu jedná o jedno z nejproblematictějších ustanovení. Zejména se jedná o výjimku ze zásady volné dispozice zůstavitele s majetkem inter vivos, avšak je nutné konstatovat, že tato výjimka je i s ohledem na práva smluvního dědice, nebo odkazovníka zcela jistě na místě. Toto řešení pak do jisté míry odpovídá i zahraničním úpravám. Říkám do jisté, jelikož ABGB, nebo BGB stanoví, že se musí jednat o darování s úmyslem zkrátit smluvního dědice. Úmysl pak dle našeho občanského zákoníku vyžadován není, to tedy rozšiřuje možnosti smluvního dědice namítat relativní neúčinnost, avšak s ohledem na § 591 nemůže namítat taková darování, kterými jsou obvyklé příležitostné dary, věnování učiněné v přiměřené výši na veřejně prospěšný účel, nebo plnění, kterým bylo vyhověno mravnímu závazku nebo ohledům slušnosti. Dalším problémem spojeným s relativní neúčinností je právo smluvního dědice domáhat se uspokojení z toho, co neúčinným jednáním ze zůstavitelova majetku ušlo, popřípadě právo na zaplacení odpovídající náhrady, jelikož smluvní dědic nemá vůči majetku zůstavitele žádnou pohledávku, pouze naději, že se stane jeho právním nástupce, až přijde zůstavitelův čas. A právě tato problematika by si zasloužila dalšího bádání.

Úplným závěrem bych chtěl říci, že úprava dědické smlouvy je i přes výše zmíněné nedostatky krokem správným, který v souladu s lety ověřenými civilními kodexy jako jsou ABGB, BGB nebo ZGB, rozšiřuje autonomii vůle zůstavitele, ale i dědice, jelikož ani ten již nemusí být pasivním čekatelem na to, jak zůstavitel pořídí, ale může se aktivně na tomto pořízení podílet.

11 Seznam použitých zdrojů

11.1 Knižní publikace

- AICHHORN, Ulrike. *Das Recht der Lebenspartnerschaften: Ehe und Lebensgemeinschaft*. Wien:Springer, 2003. 482 s.
- BAMBERGER, Heinz George; ROTH, Herbert. *Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch, Bd. 3 §§ 1297-2385*. München:C.H.Beck, 2003. 2903 s.
- DVOŘÁK, Jan; ŠVESTKA, Jiří; ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanské právo hmotné.Díl první:Obecná část*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. 429 s.
- ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník: Velký akademický komentář*. Praha: Linde, 2008, s. 2640.
- ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanské právo pro každého: pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 1. vydání. 2013. 315 s.
- ELIÁŠ, Karel, ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Principy a východiska nového kodexu soukromého práva*. 1. vyd. Praha: Linde, 2001. 302 s.
- GURSKY, Karl-Heinz. *Erbrecht*. 6., neu bearb. Aufl. Heidelberg: Müller, 2010. s 51
- HURDÍK, Jan a kol. *Občanské právo hmotné:Obecná část.Absolutní majetková práva*.Plzeň:Aleš Čeněk, 2013. 312 s.
- HAUSHEER, Heinz; Regina E. AEBI-MÜLLER. *Das Personenrecht des Schweizerischen Zivilgesetzbuches*. Bern: Stämpfli, 2005. 351 s.
- HENDRYCH, Dušan a kol. *Právní slovník*. 3.vyd. Praha:C.H. Beck, 2009. 1460 s.
- KINCL, Jaromír, URFUS, Valentin, SKŘEJPEK, Michal. *Římské právo*. 2. doplněné a přepracované vydání. Praha: C.H.Beck, 1995. 386 s.
- KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Praha: C.H.Beck, 1995. 247 s.
- VOJÁČEK, Ladislav a kol. *Proměny soukromého práva: Sborník příspěvků z konference ke 200. výročí vydání ABGB*. Brno: Masarykova univerzita, 2011. 438 s.
- KRČMÁŘ, Jan. *Právo občanské. V. Právo dědické*. 3. doplněné vydání. Praha: Spolek československých právníků Všehrad, 1937. 158 s.
- MIKEŠ, Jiří, MUZIKÁŘ, Ladislav. *Dědické právo: praktická příručka: kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního i procesního*. 3. aktualizované vydání. Praha: Linde, 2007. 351 s.
- RABAN, Přemysl a kol. *Občanské právo hmotné. Relativní majetková práva*. Brno:Václav Klemm – Vydavatelství a nakladatelství, 2013. 476 s.
- ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář ke československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Díl třetí. Praha: Nakladatelství V. Linhart, 1936. 680 s.

ŠVESTKA, Jiří a kol. Občanský zákoník: komentář. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009. 2528 s.

ŠVESTKA, Jiří; DVOŘÁK, Jan a kol. *Občanské právo hmotné*. 5., jubilejní aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009. 460 s.

ZBÍRAL, Robert. *Příručka psaní seminárních a jiných vysokoškolských odborných prací*. Praha: Linde, 2009. 159 s.

ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Právní jednání podle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb.: Komentář, srovnání se zavržením a vybraná platná judikatura*, 2. vyd. Praha: Linde Praha a. s., 2013. 192 s.

11.2 Právní předpisy

JGS Nr. 946/1811, Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch.

Bürgerliches Gesetzbuch

Císařský patent č. 946/1811 Sb. zák. soud., všeobecný občanský zákoník.

Notariatsaktgesetz

Zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

Schweizerisches Zivilgesetzbuch

11.3 Odborné články

ČERNOCH, Radek. Umožňuje římské právo uzavření dědické smlouvy?. *Časopis pro právní vědu a právní praxi*, 2013, roč. 21, č. 1, s. 51 – 54.

ELIÁŠ, K. Základní pojetí návrhu úpravy dědického práva pro nový občanský zákoník. *Ad notam*. 2003, roč. 9, č. 5, s. 97 – 104.

ELŠÍK, Petr. Několik úvah k dědické smlouvě ve vládním návrhu nového občanského zákoníku. *Ad Notam*, 2011, roč. 17, č. 5, s. 7 – 8.

HOLUB, Miloš. O Dědické smlouvě a rozvodu manželství – krátké zamyšlení nad návrhem úpravy dědického práva. *Bulletin advokacie*, 2004, č. 4, s. 60 – 64.

HULMÁK, Milan. Právní jednání a jeho vady. *Rekodifikační novinky*, 2012, roč. 1, č. 8, s. 2.

HULMÁK, Milan. Rekodifikace soukromého práva. *Rekodifikační novinky*, 2012, roč. 1, č. 6, s. 3.

JEŘÁBKOVÁ, Lenka. Dědické smlouvy jako dědický titul de lege ferenda a základní východiska jejich právní úpravy. *Právní fórum*, 2005, roč. 2, č. 9, s. 355 – 362.

KARHANOVÁ, Martina. Závěť v návrhu nového kodexu občanského práva. Několik poznámek k dědické smlouvě. *Právní rozhledy*, 2007, roč. 15, č. 5, s. 157 – 164.

KLEIN, Šimon. Dědická smlouva a darování pro případ smrti. *Ad notam*, 2013, roč. 19, č. 4, s. 14

– 17.

MELZER, Filip. Dispozitivní a kogentní normy v novém občanském zákoníku. *Právní rozhledy*, 2013, roč. 21, č. 7., s. 253 – 260.

PAVELKA, Jan; ŠMÍD, David. Dědická smlouva a odkaz. *Rekodifikační novinky*, 2013, roč. 2, č. 9, s. 7.

PAVELKA, Jan; TITLBACHOVÁ, Soňa; ŠMÍD, David. Dědické právo po rekodifikaci soukromého práva. *Rekodifikační novinky*, 2013, roč. 2, č. 5, s. 2.

ROMBACH, Claudie. Dědění v německém právu. *Ad Notam*, 2000, roč. 6, č. 5, s. 102.

RUBAN, Radek; KOUKAL, Pavel. Několik poznámek k otázce nicotnosti v občanském právu. *Právní rozhledy*, 2011, roč. 19, č. 23, s. 857 – 864.

ŘEHÁČEK, Oldřich; VRBA, Milan. Relativní neúčinnost právních jednání dle nového občanského zákoníku. *Právní rozhledy*, 2013, roč. 21, č. 21, s. 747 – 756.

SEEMANOVÁ, Jana; POKORNÁ, Martina. Sepisování veřejných listin jako hlavní činnost notáře *Ad notam*, 2013, roč. 19, č. 4, s. 3 – 7.

SEŠINA, Martin. Pořízení pro případ smrti podle nového občanského zákoníku. *Ad notam*, 2012, roč. 18, č. 3, s. 3 – 9.

11.4 Judikatura

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 7. října 1942, sp. zn. Rv I 217/42

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 25. června 2002, sp. zn. 25 Cdo 182/2001

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 26. srpna 2009, sp. zn. 31 Cdo 135/2007

Schweizerisches Bundesgericht rozhodnutí ve věci BGE 108 II 405

11.5 Další

Důvodová zpráva k NOZ

KAPLANOVÁ, Kateřina. *Nově zavedené instituty v právní úpravě dědického práva v novém občanském zákoníku*. Olomouc, 2013. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci. Fakulta právnická.

Shrnutí

Jedním z cílů této diplomové práce je představit jeden z nejdůležitějších institutů dědického práva, kterým je dědická smlouva. Důležitost tohoto institutu vyplývá z jeho povahy, jelikož je nejsilnějším dědickým titulem. Diplomová práce se zabývá východisky současné úpravy dědické smlouvy. Také se zaměřuje na jednotlivé aspekty této smlouvy. Dalším cílem mé diplomové práce je nabídnout řešení v situaci, když se objeví problém s interpretací nebo aplikací stávající právní úpravy.

Diplomová práce je rozdělena do jedenácti kapitol. První z nich je úvod, ve kterém jsou stanoveny výzkumné otázky. První kapitola také poskytuje přehled a zhodnocení relevantních zdrojů. Ta druhá se zaměřuje na východiska stávající úpravy dědické smlouvy. Následující kapitoly, tj. kapitola třetí a osmá, se zabývají jednotlivými prvky dědické smlouvy, jako je způsobilost takovouto smlouvu uzavřít, jejím obsahem, předmětem, formou, její neplatností, relativní neúčinností, možností zastoupení při takovémto právním jednání, zánikem závazku z této smlouvy. Kapitola devátá pak nabízí řešení *de lege ferenda*. Konečně, závěrečná kapitola mé diplomové práce hodnotí přínosy této nové možnosti, jak pořídit pro případ smrti. Samozřejmě také odpovídá na výzkumné otázky, které byly položeny v úvodu práce. Práce navíc nabízí v jednotlivých kapitolách i komparaci s úpravou zahraniční, zejména s BGB, ABGB a ZGB.

Summary

The one of the aims of this dissertation is to introduce one of the most important institutes of law of succession, which is an inheritance contract. The importance of this disposition for the case of death is grounded in strength as legal ground of heritage. The thesis deals with starting points of current legislation. It also deals with individual aspects of this type of contract. The another aim of this dissertation is to try to offer resolution, if reveals the problem with interpretation and application of current legislation.

The thesis is divided in eleven chapters. First of all is introduction, which sets the research aims and provides an overview and assessment of related literature. The second one is concerned with starting points of current legislation of inheritance contract. The following chapters, i.e. chapter three to eight, deal with individual aspects of this contract as a legal person, content, object, form of inheritance contract, invalidity, relative ineffectiveness, representativeness and termination of contractual obligation. The chapter number nine provides solutions *de lege ferenda*. Finally, the thesis evaluates benefits of the new option in the case of testamentary disposition, which is inheritance contract. It also answers research questions set out in introduction. The thesis also contains a comparison with foreign legal regulation, especially BGB, ABGB and ZGB.

Klíčová slova

ABGB (Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch), autonomie vůle, BGB (Bürgerliches Gesetzbuch), dědická smlouva, dědické právo, dědictví, neplatnost, odstoupení od smlouvy, nový občanský zákoník, relativní neúčinnost, smluvní dědic, smluvní odkazovník, zůstavitel, zastoupení, ZGB (Schweizerisches Zivilgesetzbuch)

Key words

ABGB (Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch), autonomy of will, BGB (Bürgerliches Gesetzbuch), inheritance contract, law of inheritance, inheritance, invalidity, withdrawal from the contract, new civil code, relative ineffectiveness, contractual heir, contractual legatee, testator, representativeness, ZGB (Schweizerisches Zivilgesetzbuch)